

פְּרִישֵׁת

וַיַּחֲזִי

©

כל הזכויות שמורות
מותר להעתיק ולצלם ללא מטרות רווח

תלמוד תורה מורשה ירושלים

ת.ד. 34055 ירושלים 91340

תוכן העניינים

פרק מז

7..... יַעֲקֹב מְשַׁבֵּיעַ אֶת יוֹסֵף

פרק מח

10..... בְּרַבַּת יַעֲקֹב לְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה

פרק מט

27..... בְּרַבַּת יַעֲקֹב לְבִנָּיו

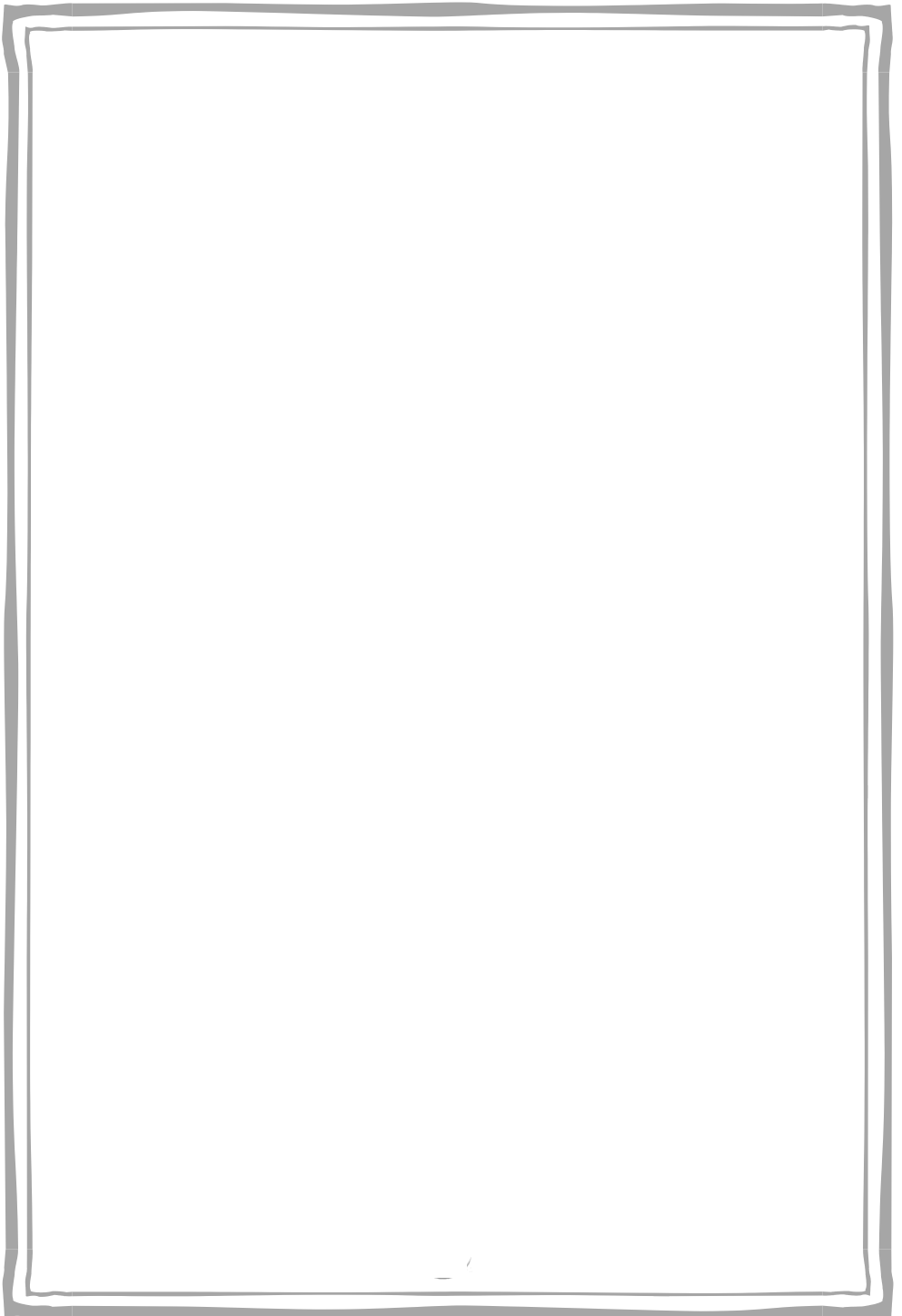
49..... צוֹאת יַעֲקֹב וּמוֹתוֹ

פרק נ

55..... קְבוּרַת יַעֲקֹב

62..... צִדְקָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּלִפְי אָחָיו

71..... סְכּוּם לְפָרָשׁוֹת וַיְנַשׁ - וַיַּחֲי

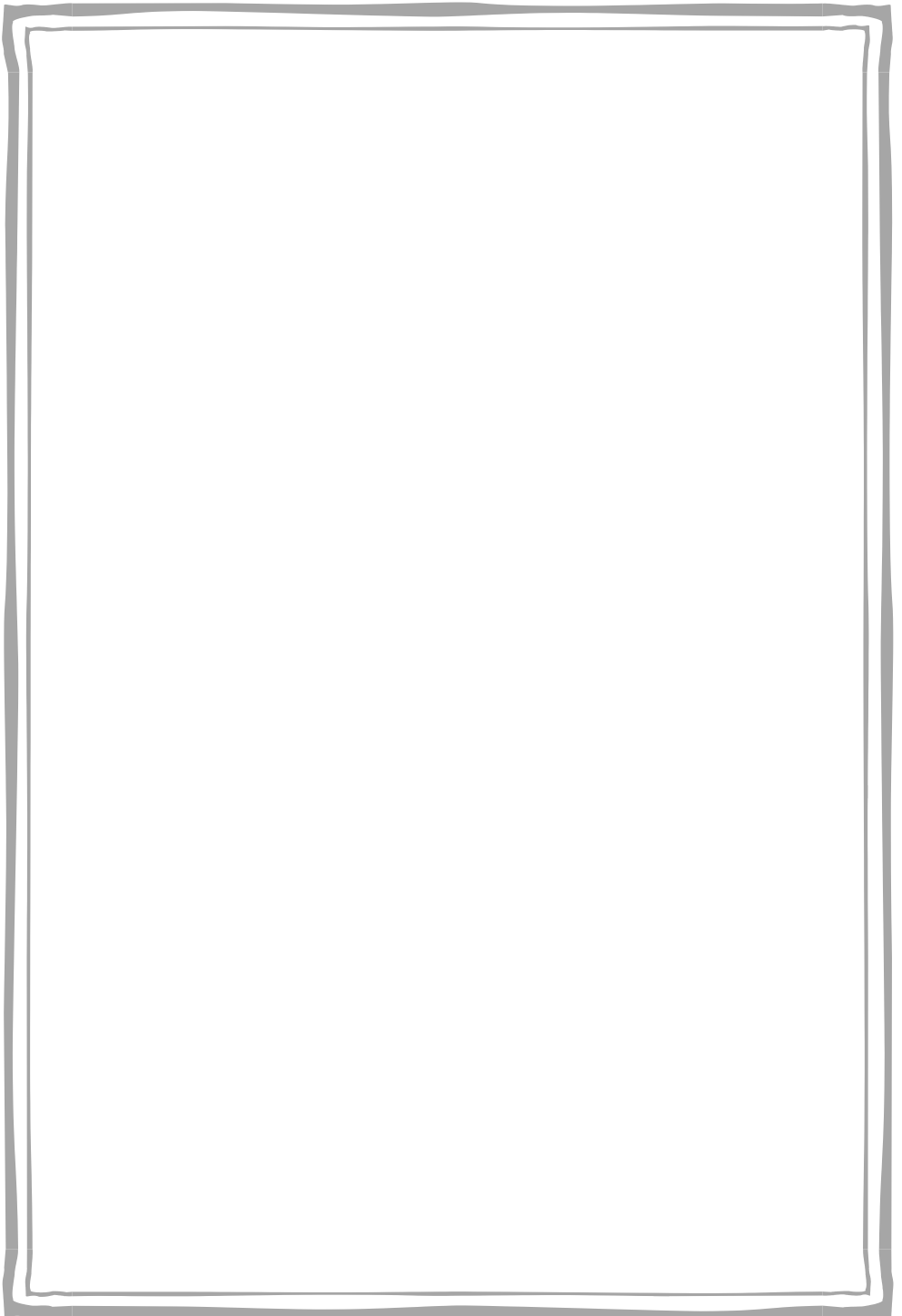
סוף פרק מז

ופרק מח

יַעֲקֹב מִשְׁבִּיעַ אֶת יוֹסֵף

בְּרַכָּת יַעֲקֹב

לְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה

פְּרִשֵׁת וַיְחִי

יַעֲקֹב מְשִׁבֵּעַ אֶת יוֹסֵף

(פְּרָק מו', פְּסוּקִים כח-לא)

"וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה..." (פְּסוּק כח)

שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה הַשָּׁנִים שְׁחֵי יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיוּ שְׁנוֹתָיו הָאֲחֵרוֹנוֹת.

בְּשָׁנִים אֵלֶּי זָכָה יַעֲקֹב לְגוֹר עִם כָּל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ סָמוּךְ לְיוֹסֵף וְלִרְאוֹת אֶת צָאצְאָיו הַלְּכִים בְּדֶרֶךְ ה' וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים.

שָׁנִים אֵלֶּי לֹא צָרוֹת נָתַנוּ לְיַעֲקֹב הַרְגֵּשָׁה שְׁכָל חַיָּיו הָיוּ לְטוֹבָה.

כְּשֶׁהֲרֵגִישׁ יַעֲקֹב שְׁיָמָיו קָרְבִים לְמוֹת, קָרָא לְיוֹסֵף בְּנֵוּ וּבְקָשׁ מִמֶּנּוּ:

"אִם נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ..."

וְעֲשֵׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֶמֶת

אל נא תקברני במצרים" (פסוק כט)

היכן רצה להקבר?

יעקב רצה להקבר בארץ כנען, וכך צוה את יוסף:

"וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתִי וּנְשָׂאתָנִי מִמִּצְרַיִם

וּקְבַרְתָּנִי בְּקִבְרֹתָם... " (פסוק ל)

יעקב חשב מאוד את ארץ אבותיו שהבטחה לו ולזרעו ורצה להקבר בה.

הוא גם רצה ללמד את בניו עד כמה חשובה הארץ, כדי שירצו לחיות בה תמיד ולא יעזבוה.

מדוע רצה להקבר דווקא במערת המכפלה?

מפני ששם היו קבורים אבותיו ולא אשתו.

מדוע יעקב צוה דווקא את יוסף לדאג לקבורתו?

מפני שיוסף היה מושל מצרים ורק לו הייתה יכולת להוציא את אביו משם.

יוסף הזדרז ואמר לאביו:

"אנכי אעשה כדברך"

יוסף הודיע לאביו שיצשה את כל המאמצים לקברו
בארץ ישראל.

“ויאמר השבעה לי” (פסוק לא)

מדוע יעקב בקש מיוסף שישבע, הרי יעקב ידע שיוסף
בנו אהובו מכבודו ויקים הבטחתו?

יעקב חשש שפרעה לא יסכים שיוסף המושל יעזוב את
מצרים. חשש נוסף היה ליעקב, אולי ירצה פרעה
שיקברוהו דוקא במצרים כי כבוד יהיה להם בזה.

משום כך חזק יעקב את התחיבותו של יוסף בשבועה,
כדי שפרעה יתקשה להתנגד לקיום שבועה.

“וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה”

יעקב השתחנה והודה ליוסף על שבועתו לקברו בארץ
האהובה, וכן הודה לה' על שנתן לבנו יכלת לקברו
בארץ.

בְּרֵכַת יַעֲקֹב לְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה

(פְּרָק מ"ח)

לְאַחַר זְמַן קָצַר בָּא שְׁלִיחַ מֵאֶרֶץ גִּישׁוֹן אֶל יוֹסֵף וְאָמַר לוֹ:

”הִנֵּה אֲבִיד חֹלֶה” (פְּסוּק א)

חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה אוֹמְרִים שֶׁשְׁלִיחַ הַזֶּה אֶפְרַיִם שְׁהָיָה רְגִיל לְשֹׁבֵת אֶצֶל יַעֲקֹב וּלְלַמֵּד מִמֶּנּוּ תוֹרָה.

בְּאֲשֶׁר שָׁמַע יוֹסֵף שְׁאָבִיו חוֹלֶה, לֹא הִתְעַכֵּב וּמָיֵד:

”וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם”

מִדּוּעַ יוֹסֵף נָסַע מִיַּד לְיַעֲקֹב אָבִיו וְאֵף לָקַח עִמּוֹ אֶת שְׁנֵי בָנָיו?

יוֹסֵף נָסַע מִיַּד לְאָבִיו כְּדֵי לְבַקֵּר אוֹתוֹ בְּחִלּוֹ וּלְסַעֲדוֹ, וּבְמִיחָד שְׁאָבִיו הָיָה זָקֵן וְיוֹסֵף חָשַׁשׁ לְחַיָּיו.

יוֹסֵף לָקַח עִמּוֹ אֶת שְׁנֵי בָנָיו, אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה, כְּדֵי שְׁיִזְכְּרוּ לְקַבֵּל בְּרִכָּה מִסָּבָם.

מַה עָשָׂה יַעֲקֹב כִּשְׁשָׁמַע שִׁיוֹסֵף בָּא אֵלָיו?

"וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיָּשָׁב עַל הַמָּטָה" (פסוק ב)

יעקב התאמץ לשבת על המטה, על אף שהיה חולה וחלש מאד, כדי לתת כבוד ליוסף שהיה משנה למלך.

יעקב ספר ליוסף שכשהיה בלזו ה' ברך אותו ואמר לו:

"הֲנִי מִפְּרֶדֶת וְהָרַבִּיתִּיךָ וְנָתַתִּיךָ לְקַהֲל עַמִּים

וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת

לְזֶרְעֶךָ אַחֲרַיךָ אַחֲזֵת עוֹלָם" (פסוק ד)

ה' ברך את יעקב בשתי ברכות חשובות:

האחת - שייצאו ממנו שני "עמים" (שבטים) נוספים.

והשנייה - שיתן לבניו את הארץ, וכל אחד מבניו יקבל בה חלק ונחלה.

מי הם שני השבטים הנוספים שה' הבטיח ליעקב שיוולדו, הרי שנים עשר השבטים כבר נולדו?

ה' התפונן למנושה ואפרים, שני בניו של יוסף:

"וַעֲתָה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ... לִי הֵם" (פסוק ה)

מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם נִחְשָׁבִים כְּבָנִים שְׁלִי:

”אֲפַרַיִם וּמְנַשֶּׁה בְּרֵאוּבֵן וְשָׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי”

כְּמוֹ שְׂרָאוּבֵן וְשָׁמְעוֹן הֵם שְׁנֵי שְׁבָטִים, כֶּךָ מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם יִהְיוּ לְשְׁנֵי שְׁבָטִים.

מִדּוּעַ חָשׁוּב כֹּל כֶּךָ שְׁמֵן מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם יִקְרְאוּ שְׁבָטִים?

טוֹבָה גְדוֹלָה עָשָׂה יַעֲקֹב עִם בְּנֵי יוֹסֵף שֶׁקָּרָאָם שְׁבָטִים. בְּזִכּוֹת הַיּוֹתֵם שְׁבָטִים הֵם יִקְבְּלוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּאֶרֶץ. כֵּשֶׁם שְׂרָאוּבֵן וְשָׁמְעוֹן יִקְבְּלוּ כֹּל אֶחָד נַחֲלָה בְּנִפְרָד, כֶּךָ יִקְבְּלוּ אֲפַרַיִם וּמְנַשֶּׁה כֹּל אֶחָד חֵלֶק נִפְרָד בְּאֶרֶץ.

כִּי־צַד יָכֹל הָיָה יַעֲקֹב לְהַחֲלִיט מִי מִמְּנַכְדָּיו יִקְרָא שְׁבָט?

מִפְּנֵי שֶׁהוּא נָתַן לַיַּעֲקֹב אֶת הָאֶרֶץ בְּמִתְנָה וְהִרְשָׁה לוֹ לָתֵת אוֹתָהּ לְמִי מִבְּנָיו וְצָאֲצָאוֹ שִׁירְצָה.

מִדּוּעַ דְּוָקָא יוֹסֵף זָכָה בְּמִתְנָה זוֹ?

מִפְּנֵי שִׁיוֹסֵף הָיָה בְּנֵה שֶׁל רַחֵל, וְרַחֵל הָיְתָה אִשְׁתּוֹ הָעֶקְרִית.

יַעֲקֹב רָצָה לְכַבֵּד אֶת רַחֵל שִׁי־צָאוּ מִמֶּנָּה שְׁנֵי שְׁבָטִים נוֹסְפִים, וּבְכַךְ תִּהְיֶה עֲדִיפָה עַל בְּלָהָה וְזִלְפָּה, שֶׁמִּכָּל אַחַת מֵהֶן יִצְאוּ שְׁנֵי שְׁבָטִים.

”ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו” (פסוק ו)

אם יגלדו לך בנים נוספים - הם יחשבו בך ולא יחשבו שבטים.

”על שם אחיהם יקראו בנחלתם”

הבנים הנוספים יהיו שיכים לשבטיהם של מנשה ואפרים, שני אחיהם, ויקבלו חלק בתוך נחלותיהם.

”ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ פנעז בדרך...”

ואקברה שם בדרך אפרת...” (פסוק ז)

יעקב הסביר ליוסף שהוא קבר את רחל בדרך ולא במערת המכפלה, מפני שרחל נפטרה בדרך לפני לחברון, סמוך למקום הנקרא אפרת, והדרך לחברון הייתה עוד ארוכה. אם יעקב היה ממתין ימים רבים עד הגיעו לחברון, היה בכך חסר כבוד לגופה של רחל.

חכמינו זכרונם לברכה מוסיפים, שה' רצה שיעקב יקבר את רחל בדרך, כי ידע שבעתיד, פשיירו ישראל לגלות, הם יעברו דרך מקום קבורתה של רחל, ואז תתחנן רחל לה' על בניה שירחם עליהם, וישיבם מהרה מן הגלות.

"וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה" (פְּסוּק ח)

כיצד לא הפיר יַעֲקֹב אֶת נִכְדָּיו, הֲרִי הֵם הִיוּ מְבַקְרִים
אותו וְלוֹמְדִים לְפָנָיו?

יַעֲקֹב לֹא הִפְיָרָם מִפְּנֵי שֶׁהֵיָה זָקֵן מְאֹד וְרָאִיתוּ נַחֲלָשָׁה.

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בְּנֵי הֵם

אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה"

יוֹסֵף הִצְדִּיק זָכַר אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁה' עָשָׂה לוֹ, וְשָׁב וְהוֹדָה
לֵה' עַל שֶׁנָּתַן לוֹ בְּנִים בְּאָרֶץ גְּלוּתוֹ.

"וַיֹּאמֶר קָחֶם נָא אֵלַי וְאֶבְרַכֶם" (פְּסוּק ט)

יַעֲקֹב שָׂמַח מְאֹד בְּנִכְדָּיו, וְרָצָה לְבַרֵּךְ אוֹתָם לְפָנָיו מוֹתוֹ.
הוּא נִשְׁק אוֹתָם וְחִבַּק אוֹתָם, וְלֵאחֵר מִכֵּן אָמַר לְיוֹסֵף:

"רְאֵה פָנָיִךְ לֹא פָלַלְתִּי" (פְּסוּק יא)

📖 "פָּלַלְתִּי" - חֲשַׁבְתִּי.

מִיּוֹם שֶׁנַּעֲלַמְתָּ לֹא חֲשַׁבְתִּי שֶׁאֶרְאֶה אוֹתְךָ עוֹד.

"וְהִנֵּה הִרְאָה אוֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת זְרַעְךָ"

יַעֲקֹב אָמַר לְיוֹסֵף שֶׁה' עָשָׂה אֵתוֹ חֶסֶד גָּדוֹל בְּכֶךָ
שֶׁהֲרָאָה לוֹ גַם אֶת בְּנָיו.

”וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת שְׁנֵיהֶם

אֶת אֶפְרַיִם בְּיָמֵינוּ מִשְׁמָאל יִשְׂרָאֵל

וְאֵת מְנַשֶּׁה בְּשִׁמְאֵלוֹ מִיַּמֵּין יִשְׂרָאֵל...” (פְּסוּק יג)

יד ימין היא היד החזקה והחשובה, ולכן העמיד יוסף
את מנשה בצד ימין של יעקב מפני שהוא היה הבכור.

האם גם יעקב חשב שמנשה חשוב יותר?

נֶאֱמַר:

”וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת יָמֵינוּ

וַיֵּשֶׁת עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם...” (פְּסוּק יד)

📖 "וַיֵּשֶׁת" - ש.ם.

יעקב שם את יד ימינו על ראש אפרים על אף שהיה
צעיר ממנשה, כי ידע בנבואה שאפרים יהיה גדול
ממנשה, שמוזרעו יצא יהושע בן נון שינחיל לישראל
את הארץ וילמדם תורה.

”וַיְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף” (פסוק טו)

מדיוע נאמר שיעקב ברכ את יוסף, הרי ברכ את אפרים ומנשה, בניו של יוסף?

כיון שיוסף הוא אביהם של אפרים ומנשה ברכתם היא ברכה גם ליוסף אביהם.

”וַיֹּאמֶר הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכּוּ אִבְתִּי לִפְנֵי

אַבְרָהָם וַיַּעֲחֹק”

יעקב הזכיר את שבת אבותיו שהלכו לפני ה' ושמעו בקולו ובזכותם בקש מה' שיברך את הנערים.

יעקב אבינו היה ענו ולא הזכיר שגם הוא התהלך לפני ה' והלך בדרך אבותיו.

”הָאֱלֹקִים הִרְעָה אֹתִי מֵעוֹדֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה

הַמְּלֹאךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רַע וַיְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים”

📖 "הגואל" - המציל.

יעקב אמר ליוסף שה' אשר השגיח עליו מיום הנלדו ועד היום, כמו רועה המשגיח על צאנו, הוא ישלח

מלאכו לברך את מנשה ואפרים הנערים שיגדלו
ויצליחו בכל מעשיהם.

”ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק” (פסוק טז)

יעקב התפלל לה' שיעזר לאפרים ומנשה להיות עובדי
ה', יראי ה' ובעלי מדות טובות, וכל מי שיראה אותם
יקרא ויאמר: 'אלה, הולכים בדרךם של אברהם, יצחק
ויעקב, נדאי אלו בניהם!'.

”וידגו לרב בקרב הארץ”

יהי רצון שירבו כדגים המשריצים (מולידים) אלפי
דגים בפעם אחת.

יוסף שם לב שאביו שם את יד ימינו על ראש אפרים
הצעיר, ואמר לאביו:

”לא בן אבי

כי זה הבכר שים ימינו על ראשו” (פסוק יח)

האם מתר לבן לומר לאביו שעשה דבר לא נכון?

נדאי שלא!

יוסף כבד מאד את אביו, ולא התפונן במלים "לא כן אבי" לומר שאביו עשה דבר לא נכון חלילה, אלא התפונן להסביר את מעשהו שלו, שכשהעמיד את אפרים ומנשה לא עשה כמו אביו, אלא שם את מנשה בימין, כי הוא הבכור.

האם יעקב קבל את דברי יוסף בנו?

נאמר:

"וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי

גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל" (פסוק ט)

📖 "וימאן" - לא הסכים.

יודע אני שמנשה, כשיגדל, עתיד להעמיד משפחות רבות, וממנו עתיד לצאת גדעון השופט שיושיע את ישראל תשועה גדולה.

"ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו"

אולם אפרים הצעיר עתיד להיות חשוב יותר, מזרעו יצא יהושע בן נון שעמיד להנחיל לישראל את הארץ וללמדם תורה ויראת ה'.

"וזרעו יהיה מלא הגוים"

כָּל הָעוֹלָם יִכִּיר אֶת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ.

אַחֲרֵי כֵּן יִסַּת יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָהּ, בְּשַׁעַת שְׁנֵלַחֵם יְהוֹשֻׁעַ
בְּאֲמוּרֵי וְהַעֲמִיד אֶת הַשָּׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן וְאֶת הַיָּרֵחַ בְּעַמֻּק
אֵילוֹן, כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת נִצְחוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַתְּפִרְסָמָה
גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ לְעֵין כָּל.

יַעֲקֹב הַמְּשִׁיךְ וְאָמַר לְאַפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה:

”בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר

יִשְׁמַד אֱלֹקִים בְּאַפְרַיִם וּבְמְנַשֶּׁה” (פְּסוּק כ)

כָּל יִשְׂרָאֵל יִכְבְּדוּ אֶתְכֶם וְאֶת בְּנֵיכֶם. כְּאֲשֶׁר יִרְצוּ
הָאֲבוֹת לְבַרְךָ אֶת בְּנֵיהֶם יֹאמְרוּ לָהֶם: יִתֵּן ה' וְתִגְדְּלוּ
לְהִיֹּת בְּאַפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה.

”וַיִּשֶׂם אֶת אֶפְרַיִם לְפָנָי מְנַשֶּׁה”

גַּם בְּדַבְרֵי הַקְּדִים יַעֲקֹב אֶת אֶפְרַיִם הַצָּעִיר לְמְנַשֶּׁה
הַבְּכוֹר.

יַעֲקֹב יָדַע שְׂאֲחֵרֵי מוֹתוֹ עֲתִידִים כְּנִי לְעָבוֹר תְּקוּפָה
קָשָׁה שֶׁל עֲבוּדַת פֶּרֶךְ וְעֲנוּי, לְכֵן אָמַר לְיוֹסֵף דְּבָרִים
שִׁיחֲזָקוּ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל צְאָצְאָיו.

"וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲנֵה אָנֹכִי מֵת

וְהָיָה אֱלֹקִים עִמָּכֶם

וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם" (פסוק כא)

יעקב אמר ליוסף בנו, שגם לאחר מותו, יהיה ה' עם בניו וצאצאיו.

כּוֹנְנָתוֹ הָיְתָה שְׁגָם בְּזִמְנֵן גְּלוּת מִצְרַיִם, יִצִּיל אוֹתָם ה' מִכָּל צָרָה, יִרְבֶּה אוֹתָם וּלְבַסּוֹף יוֹשִׁיעַ אוֹתָם וַיַּחְזִיר אוֹתָם אֶל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה.

בהודמנות זו נתן יעקב ליוסף מתנה גדולה. מהי?

חלק נוסף בארץ ישראל:

"וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׂכָם אֶחָד עַל אַחִיד" (פסוק כב)

📖 "שכם" - חלק.

יעקב נתן ליוסף חלק נוסף בארץ ישראל, יותר ממה שקבלו אחיו, מפני שהיה בנה הבכור של רחל.

"אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאִמְרִי בְּחָרְבִי וּבְקִשְׁתִּי"

לְאַחַר מַעֲשֵׂה שַׁחַם בָּאוּ אֲנָשִׁים מִסְּבִיבוֹת שָׂכָם לְהִלָּחֵם
בְּיַעֲקֹב וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ. יַעֲקֹב נִלָּחַם נֶגְדָם בְּעֵז וּבְגִבּוֹרָה,
נִצָּחָם וּלְקַח מִיָּדָם אֶת הָעִיר שָׂכָם.

בְּדַבְרֵיו אֵלֶּה רָמַז יַעֲקֹב גַּם לְנִצְחֹנָם שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל עַל הָאֲמֹרִי בְּכַנִּיסָתָם לְאֶרֶץ.

בְּאִוְרֵי מַלְיָם

שְׂכָל - עֵקֶם / עֲשֵׂה בְּחֻמָּה

שְׁנֵי - שְׁנָיִם

רוּעָה - שׁוֹמֵר, דּוֹאֵג, מְפָרְנֵס, זָן

וַיִּתְחַזַּק - הִתְאַמֵּץ

וַיִּדְגּוּ - יָרְבוּ כְּדָגִים

מִפְרָךְ - אֶתֶן לְךָ יְלָדִים

וַיִּתְמַךְ - הִתְחַזַּק

וּמוֹלַדְתְּךָ - הַבָּנִים שֶׁתּוֹלֵד

וַיִּמְאֵן - ל' אֵל הַסִּסִּים

כְּבֵרַת אֶרֶץ - דֶּרֶךְ קֶצֶרָה

אוֹלָם - אָבֵל

פְּלִלְתִּי - חֲשַׁבְתִּי

שָׂכָם - חֵלֶק

וַיִּשֶׁת - שָׂם

מקורות לסוף פרק מז ופרק מח

פרק מז, פסוק כח: שנותיו הטובות של יעקב אבינו - נצ"ב: "שהיה חי חיים טובים ומתוקנים". ואור החיים כתב: "והוא אומרו 'ויחי יעקב', חיים של שלווה... שהגם שהיו ימיו בצער, אף על פי כן חזרו בעיניו להיות כולם של חיים".

פסוקים כט-ל: חיבת הארץ - רבנו בחיי: "לפי שהאבות תאבים ומחבבים קברות ארץ ישראל, לפי שהיא ארץ קדושה ומכפרת העוונות".

מעלת הדירה בארץ - רלב"ג: "להעיר על מעלת ארץ כנען, שהוא ראוי שישתדל האדם שיעמוד שם בחייו, כי גם אחר המוות רצה יעקב להקבר שם".

יעקב ציוה דווקא את יוסף לקברו בארץ - רש"י: "ויקרא לבנו ליוסף - למי שהיה יכולת בידו לעשות".

נכונותו של יוסף לקיים את דברי אביו - ספורנו: "אנכי מצד עצמי אעשה כדברך בכל כוחי".

יעקב משיב את יוסף - רש"י: "כאשר השביעך - ואם לא בשביל השבועה לא הייתי מניחך". והכלי יקר כתב: "לא היה יוסף חשוד בעיניו שלא יקיים מצוות אביו, אלא השביעו כדי שיהיה לו התנצלות לפני פרעה, וכמו שפירש רש"י".

חשש יעקב שפרעה ירצה שיקבר במצרים - רמב"ן: "או שיחפוץ פרעה שיקברו הנביא בארצו לכבוד להם ולזכות".

פסוק לא: הכרת הטוב - רלב"ג: "ללמדנו שראוי לאדם שיתן תודות למי שיגמלהו".

הודיה לה' - רלב"ג שם: "שראוי לאדם שיתן תודה לה' יתעלה בהשיגו מבוקשיו".

פרק מת, פסוק א: השתדלותו של אפרים בלימוד תורה - רש"י:
"ויאמר ליוסף - אחד מן המגידים... ויש אומרים: אפרים היה רגיל בתלמוד, וכשחלה יעקב בארץ גושן, הלך אפרים אצל אביו למצרים והגיד לו".

פסוק ב: כבוד מלכות - רש"י: "ויתחזק ישראל - אמר: אף על פי שהוא בני, מלך הוא ואחלוק לו כבוד, מכאן שחולקין כבוד למלכות".

פסוק ד: "לקהל עמים" - שני שבטים נוספים - רש"י: "בשרני שעתידים לצאת 'קהל גוים', הרי שנים לבד (חוץ) מבנימין, ושוב לא נולד לי בן, למדני (הקב"ה בבית אל) שעתיד אחד משבטי להחלק (לשנים)".

פסוק ה: מנשה ואפרים נחשבים כשבטים לענין קבלת נחלה בארץ - רש"י: "לי הם - בחשבון שאר בני הם, ליטול חלק בארץ איש כנגדו".

סמכותו של יעקב לתת חלק בארץ כרצונו - רבנו אברהם בן הרמב"ם:
"והואיל שהנחילני אדון המציאות את הארץ הנזכרת, הרי לי המשפט והשליטה בה, ולכן אכיר לשני בניך שני חלקים בה".

יעקב נתן דוקא ליוסף שני שבטים נוספים - א. כי יוסף היה בן רחל אשתו העיקרית - חזקוני: "לפי שהיה פטר רחם לרחל שהיא היתה

ראשית ועיקר מחשבתו". **ב. יעקב רצה לתת כבוד לרחל** - חזקוני: "דבר אחר, לכבודה של רחל נתכוון, להיותה יתירה שבט אחד על כל אחד מן הפלגשים".

פסוק ז: קבורת רחל בדרך אפרת - א. כדי שרחל לא תחבזה - רמב"ן: "ועל דרך הפשט גם כן אמר לו כמתנצל, שלא יחר ליוסף בראות חפצו בקבורת המערה על שלא קבר אמו שם וכאשר קבר שם את לאה, ולכן אמר לו כי מתה... בדרך בפתע פתאום ולא יכול לקוברת שם (בחברון)... ולא יגיעו שם רק בימים רבים". **ב. כדי שתבקש רחמים על בניה בצאתם לגלות** - רש"י: "אבל דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהיה לעזרה לבניה, כשיגלה אותם נבזראדן והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר: 'קול ברמה נשמע' וגו', והקב"ה משיבה: 'יש שכר לפעולתך נאם ה' וגו' ושבו בנים לגבולם".

פסוק ח: ראיתו של יעקב נחלשה בשל זקנותו - רשב"ם: "אף על פי שכתוב לפנינו 'לא יוכל לראות', יש רואה דמות אדם ואין מכיר דמות פניו".

פסוק ט: הכרת טוב ה' - אור החיים: "דרך הצדיקים שזוכרים הטוב אשר הגיעם, חולקים כבוד לה' כי הוא הנותן... כי אפילו בימי גלותו בארץ נכריה חננו ה'".

פסוק יד: יעקב הקדים את אפרים כי ידע בנבואה שעתידי לגדול יותר ממנשה - רד"ק: "וראה בנבואה כי הוא יהיה קטן בברכה, וזהו השפ"ל".

פסוק טו: הברכה לנערים נחשבת ברכה ליוסף - רשב"ם: "ברכת הבנים היא ברכת האב".

הזכרת זכות אבות כהקדמה לתפילתו של יעקב - ספורנו: "שהתהלכו אבותי לפניו, עשה בזכותם". ואור החיים כתב: "התחיל לעורר האהבה של הקדמונים... ואחר שסדר זכות אבות התחיל להתפלל".

ענוותנותו של יעקב - רד"ק: "ולא התפאר הוא על עצמו, אף על פי שהוא התהלך לפניו, אלא זכר זכות אבותיו, ואמר על עצמו 'האלקים שהטיב עמי מעודי'".

כוונת יעקב במילים - "ויקרא בהם שמי ושם אבותי" - ספורנו: "ולכן התפלל עליהם שיהיו מוכנים ונעזרים לעבודת האל יתברך, באופן שיהיו ראויים להתייחס לאברהם וליצחק".

פסוק יח: יוסף נזהר בדיבורו עם אביו - רשב"ם: "אין לפרש ולומר לא יפה אתה עושה, אלא היה לו לשאול לאביו: מדוע אתה עושה כן? אלא כך אמר יוסף ליעקב: לא כך סדורים הבנים, כמו שאתה סבור שלא דקדקתי להביאם כסדר לפי ימינך ושמאלך, לתת הבכור לימינך והצעיר לשמאלך. אלא בימיני לקחתי הבכור והצעיר בשמאלי, לכן אתה מעקם ידיך... לא כן אבי - לא עשיתי כן, אלא הבכור הבאתי לימינך והצעיר לשמאלך".

פסוק יט: עתיד גדעון לצאת ממנשה - רש"י: "גם הוא יהיה לעם - ...שעתיד גדעון לצאת ממנו, שהקב"ה עושה נס על ידו".

גדולתו של אפרים יותר ממנשה - רש"י שם: "ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו - שעתיד יהושע לצאת ממנו, שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל. וזרעו יהיה מלא הגוים - כל העולם ימלא שמעו ושמור כשיעמיד חמה בגבעון וירח בעמק איילון".

פסוק כ: הסבר המילים "ישמך אלקים כאפרים וכמנשה" - רש"י: "הבא לברך את בניו יברכם בברכתם, ויאמר איש לבנו 'ישמך אלקים כאפרים וכמנשה'".

פסוק כא: "והיה אלקים עמכם" - ה' יהיה עמכם אחרי מות יעקב - אור החיים: "שלא יחשבו כי במות יעקב תסתלק השכינה מביניהם, אלא אפילו ימות יהיה אלקים עמהם".

"והיה אלקים עמכם" - ה' יהיה עמכם במשך כל זמן הגלות - רמב"ן: "והיה אלקים עמכם, בגלות להציל אתכם מכל צרה ותפרו ותרכו מאד וישיב אתכם אל ארץ אבותיכם לנחול אותה".

פסוק כב: פירוש המילים "שכם אחד על אחיך" - אונקלוס: "חולק חד יתיר על אחך".

"אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" - א. במלחמת יעקב ובניו נגד הערים - רש"י: "כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן". ב. במלחמה באמורי בזמן הכניסה לארץ - אבן עזרא: "אשר יקחו ישראל בחרבם, בקשתם. והזכיר האמורי בעבור שאין בשבעת גוים חזק כמוהו... ואל תתמה על המילה 'לקחתי' כי לאחר שה' נתנה בפה לאברהם, הם יחשבו שהוא (שהארץ) שלהם". ולשון הרשב"ם: "אשר אני ובני עתידים לקחת מיד האמורי בחרבי ובקשתי במלחמת יהושע".

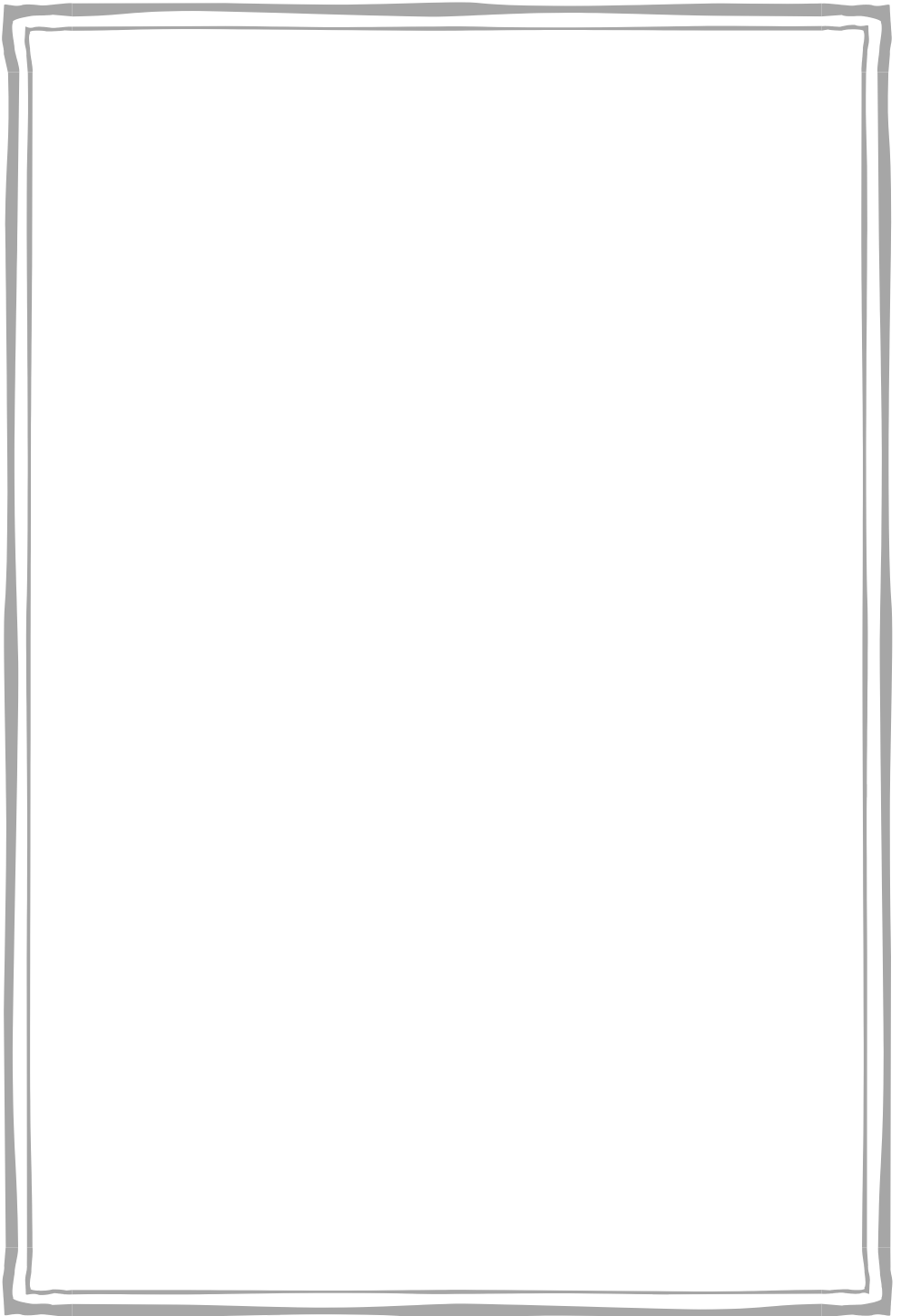

פרק מט

בְּרַכַּת יַעֲקֹב לְבָנָיו

עֲוֹאת יַעֲקֹב

וּמֹתוֹ

בְּרַפֵּת יַעֲקֹב לְבָנָיו

(פסוקים א-כח)

”וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו” (פסוק א)

מתי קרא יַעֲקֹב לְכָל בָּנָיו?

כְּשִׁיעֲקֹב הָיָה כָּבֵד חוֹלָה וְהִרְגִישׁ שְׁנוּתָר לוֹ זְמַן מוֹעֵט לְחַיּוֹת.

מדוע קרא לְבָנָיו?

נֹאמֵר בַּפְּסוּק:

”וַיֹּאמֶר הָאֲסֹפוֹ וְאֶגִּידָה לָכֶם

אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים”

📖 "בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים" - בְּסוֹף הַיָּמִים.

יַעֲקֹב קָרָא לְבָנָיו כְּדֵי לְבָרְכָם, וּלְהוֹדִיעַ לָהֶם בְּנִבְאוֹהָ מָה עֲתִיד לִקְרוֹת לָעַם יִשְׂרָאֵל בְּעוֹד שָׁנִים רַבּוֹת.

יַעֲקֹב בָּרַךְ אֶת בָּנָיו וְאֵת בְּנֵיהֶם וְאֵת כָּל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם עַד אַחֲרֵית הַיָּמִים.

מָה הִרְגִישׁוּ הַבָּנִים כְּשֶׁעָמְדוּ לִיד מִטַּת אָבִיהֶם?

הַבְּנִיִּים עָמְדוּ בְּאַהֲבָה וּבְאַחֲוָה, מְאַחֲדִים יַחַד.
יַעֲקֹב צִוָּה אוֹתָם שְׁגִם בְּעֵתִיד יִחְיוּ בְּאַהֲבָה, יִזְהָרוּ
מִמַּחְלֻקוֹת וּמְרִיבוֹת וַיַּעֲבְדוּ אֶת ה' כְּלֵם כְּאַחֵד.
אָמְרוּ לוֹ בְּנָיו:

”שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד!”
הַבְּנִיִּים קִבְּלוּ עַל עֲצָמָם עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וּבִכְךָ הִתְפַּנְּנוּ
לוֹמְרֵ כִּי יַעֲבְדוּ אֶת ה' כְּלֵם כְּאַחֵד בְּאַהֲבָה וּבְאַחֲוָה.
יַעֲקֹב שָׁמַח מְאֹד לְרֵאוֹת שְׁבָנָיו, כְּלֵם יִרְאֵי ה'.
הוּא בִּרְךְ אֶת שְׁמוֹ שֶׁל ה' וְאָמַר:
”בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.”
אִז הִתְחִיל יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת בְּנָיו, וּפָתַח בְּרֵאוּבֵן:

בְּרֵכַת רְאוּבֵן

”רְאוּבֵן בְּכָרִי אַתָּה כַּחֲסִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי” (פְּסוּקַ ג)

אַתָּה רֵאשׁוֹן הַבְּנִיִּים, הִתְחַלַּת כַּחֲסִי וְרֵאשִׁית חֲזָקִי.

”יִתֵּר שְׂאֵת וַיִּתֵּר עֹז”

”יִתֵּר שְׂאֵת” - הֵייתָ אָמור לְקַבֵּל מִכָּל אַחֶיךָ.

”וַיִּתֵּר עֹז” - מִכָּל אַחֶיךָ הִזָּה מַגִּיעַ לְךָ לְקַבֵּל אֶת
הַמְּלוּכָה, שְׂיֵשׁ בָּהּ עֹז וּגְבוּרָה.

ומדוע לא תקבל ?

”פִּחַז בַּמַּיִם אֵל תוֹתֵר כִּי עֲלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ

אֲזַ חֲלַלְתָּ יְצוּעֵי עֲלֵה” (פְּסוּקָה ד)

”פִּחַז בַּמַּיִם” - מִפְּנֵי שְׂמֵהֲרַתְּ לַחֲטָא, כְּמוֹ הַמַּיִם הַמְּמַהֲרִים
לְזָרֵם.

”אֵל תוֹתֵר” - לֹא תִקְבַּל יוֹתֵר.

”כִּי עֲלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ” - עֲלִיתָ עַל מִטַּת אָבִיךָ, כְּפִי
שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָרָשַׁת נִישְׁלַח: ”וַיִּשְׁכַּב רְאוּבֵן אֶת בִּלְהָה”.

”אֲזַ חֲלַלְתָּ יְצוּעֵי עֲלֵה” - כְּשֶׁעֲלִיתָ עָלֶיהָ חֲלַלְתָּ אֶת מִטַּתִּי
וּכְבוֹדִי.

דְּבָרֵי הַתּוֹכַחָה שֶׁהוֹכִיחַ יַעֲקֹב אֶת רְאוּבֵן, יֵשׁ בָּהֶם
בְּרָכָה לְרְאוּבֵן, כִּי מִדְּבָרֵי תוֹכַחָה אֵלוֹ יִלְמַד לֹא לַחֲטָא
בְּעֵתִיד.

בְּרַכַּת שְׁמֵעוֹן וְלוֹי

גַּם אֶת שְׁמֵעוֹן וְלוֹי הוֹכִיחַ יַעֲקֹב בְּדַבְרָיו וְאָמַר:

“שְׁמֵעוֹן וְלוֹי אַחִים בְּלִי חֶמְסַם מִכְרַתֵיהֶם” (פְּסוּק ה)

📖 "מִכַּר תִּיהֶם" - כְּלִי מִלְחָמָה.

כְּלִי הַנֶּשֶׁק בָּהֶם הִרְגוּ שְׁמֵעוֹן וְלוֹי אֶת אֲנָשֵׁי שְׁכֵם אֵינָם
מִתְאִימִים לָהֶם וּכְאִילוֹ גָּנְבוּ אוֹתָם מַעֲשׂוֹ, שָׁכַן עַל עֲשׂוֹ
נֹאמַר: "עַל חֶרֶבְךָ תִּחְיֶה".

“בְּסֹדֶם אֶל תָּבוֹא נִפְשֵׁי

בְּקִהְלָם אֶל תִּחַד כְּבֹדִי” (פְּסוּק ו)

“בְּסֹדֶם אֶל תָּבוֹא נִפְשֵׁי” - כְּאֲשֶׁר הֵם מִתְכַנְנִים
סוּדוֹת, אֵינְנִי רוֹצֶה לְהִשְׁתַּתֵּף אִתָּם.

“בְּקִהְלָם אֶל תִּחַד כְּבֹדִי” - גַּם כְּאֲשֶׁר הֵם מִתְאַסְּפִים, אֵינְנִי
רוֹצֶה לְהִיּוֹת אִתָּם יַחַד.

“כִּי בְּאֶפֶס הִרְגוּ אִישׁ וּבְרִצְנָם עָקְרוּ שׁוֹר”

“כִּי בְּאֶפֶס הִרְגוּ אִישׁ” - כִּי כְּאֲשֶׁר הֵם כְּעֶסוּ, הֵם הִרְגוּ אֶת
אֲנָשֵׁי שְׁכֵם.

”וּבְרַצְנָם עָקְרוּ שׁוֹר” - וּכְשֶׁהֵם רָצוּ הֵם חָתְכוּ אֶת פְּרִסוֹת
הַבְּהֵמוֹת שֶׁל בְּנֵי הָעִיר שְׁכָם.

”אָרוּר אָפֶם כִּי עָזוּ וְעִבְרְתֶם כִּי קִשְׁתֶּה” (פְּסוּק ז)

”אָרוּר אָפֶם כִּי עָזוּ” - אָרוּר הֶרְגוּ שְׁלָהֶם כִּי הוּא יוֹתֵר מְדֵי
חִזְק.

”וְעִבְרְתֶם כִּי קִשְׁתֶּה” - וְכַעֲסֶם קִשָּׂה.

”אֲחֻלָּקֶם בְּיַעֲקֹב וְאֶפְיָצֶם בְּיִשְׂרָאֵל”

בְּנֵי שְׁמֵעוֹן יִקְבְּלוּ עָרִים נִפְרָדוֹת בְּתוֹךְ נַחֲלַת יְהוּדָה וְלֹא
יִגֹּוּרוּ בְּיַחַד בְּנַחֲלָה מִשְׁלָהֶם, וְגַם בְּנֵי לֵוִי יִקְבְּלוּ עָרִים
נִפְרָדוֹת בְּתוֹךְ נַחֲלוֹת הַשְּׁבֵטִים וְלֹא יִגֹּוּרוּ בְּנַחֲלָה אַחַת.

הֵאֵם יַעֲקֹב קָלֵל אֶת שְׁמֵעוֹן וְלֵוִי בַּמָּקוֹם לְבָרְכָם?

חֲלִילָה! יַעֲקֹב לָמַד אוֹתָם שֶׁלֹּא לְכַעֵס יוֹתֵר מְדֵי, כִּן
יִמְנְעוּ מִמְּלַחְמוֹת מִיְתָרוֹת.

מִדּוּעַ פָּזְרָם יַעֲקֹב בְּעָרִים נִפְרָדוֹת?

כִּדֵי שֶׁלֹּא יִתְאַסְפוּ לְהִלָּחֵם כְּשֶׁאֵין בְּכֵן צִרְךְ, אֶלֶּא
יִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּכַחַם כִּדֵי לְלַמַּד אֶת יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה.

ראובן, שמעון ולוי הקשיבו לדברי התוכחה של אביהם וקבלו אותה באהבה. הם ידעו שכל דבריו הם מתוך אהבה כדי ללמדם ולחנכם להיטיב את מעשיהם בעתיד.

ואמנם, משפט לוי יצאו הכהנים והלויים, שלמדו תורה ועבדו בבית המקדש, ומשפט שמעון יצאו מלמדי תורה לתינוקות של בית רבן.

ברכת יהודה

המשיך יעקב ופנה בחבה אל בנו יהודה וברכו:

“יהודה אתה יודוך אחיך” (פסוק ח)

“יהודה אתה יודוך אחיך” - יהודה, אחיך יכבדוך.

“ידך בערף איביך” - איביך יברחו מפניך, אך ידך תצליח להשיגם ולתפס בערפם.

בשל נצחונך על האויבים, ישתחוו ויודו לך כל אחיך.

“גור אריה יהודה מטורף בני עליה” (פסוק ט)

”גור ארִיָה יְהוּדָה” - יְהוּדָה, בְּגִבוּרְתָךְ נִמְשַׁלְתָּ לְאַרְיָה
צֶעִיר וְחֹזֵק.

”מִטְרֶךָ בְּנֵי עֲלִיתָ” - אַתָּה, בְּנֵי, תַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם
מִמְלַחְמַתְךָ בְּאוֹיְבִים.

”כָּרַע רַבֵּץ כְּאַרְיָה וּכְלָבִיא מִי יְקִימוּנוּ”

תִּכְרַע וְתִנּוּחַ כְּאַרְיָה שְׂאִינָנוּ מִפֶּחַד שְׁמִישָׁהוּ יַעֲזִי
לְהִטְרִידוֹ וְלִהְקִימוֹ מִמְנוּחָתוֹ.

”לֹא יִסּוּר שִׁבְט מִיְהוּדָה וּמַחֲקָה מִבֵּין רַגְלָיו”

עַד כִּי יָבֵא שִׁילָה וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים” (פְּסוּק י)

”לֹא יִסּוּר שִׁבְט מִיְהוּדָה” - לֹא תִפְסַק הַמְּלָכוֹת
מִיְהוּדָה.

”וּמַחֲקָה מִבֵּין רַגְלָיו” - וְלֹא יִפְסְקוּ תִלְמִידֵי חֲכָמִים
מִמֶּנּוּ.

”עַד כִּי יָבֵא שִׁילָה” - הַמְּלָכוֹת שִׁנְתָּ לִיְהוּדָה בְּכָל
הַדּוֹרוֹת, גַּם כְּשִׁיבּוֹא הַמְּשִׁיחַ, הַנִּקְרָא שִׁילָה.

”וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים” - וְאַלְיוֹ יִתְאַסְּפוּ הָעַמִּים, לְלַמֵּד
מִתּוֹרָתוֹ וּמִמְעֲשָׂיו הַטּוֹבִים.

לְבַסּוֹף בְּרַךְ יַעֲקֹב אֶת יְהוּדָה גַּם בְּבִרְכַת הָאָרֶץ וְהַפְּרוּת:

“אִסְרֵי לִגְפָן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתוֹנוֹ” (פְּסוּק יא)

“אִסְרֵי לִגְפָן עִירָה” - יְהוּדָה יִקְשֹׁר לְכָל גְּפָן עֵיֶר (חֲמוֹר צְעִיר), מִשׁוּם שֶׁהַגְּפָנִים יִתְבָּרְכוּ בְּשִׁפְעַת כַּהֲרֹב, עַד שִׁצְטָרְכוּ חֲמוֹר, כְּדֵי לְשֹׂאת אֶת מִשְׁאֵ הָעֲנָבִים עֲבוּר כָּל גְּפֵן.

“וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתוֹנוֹ” - וְלַעֲנָף גְּפֵן יִקְשְׁרוּ בֶן אֲתוֹן, מִפְּנֵי שֶׁיִּבְצְרוּ כָּל כֶּךָ הַרְבֵּה אֲשֶׁכּוֹלוֹת עֲנָבִים, עַד שִׁצְטָרְכוּ חֲמוֹר צְעִיר וְחִזַּק כְּדֵי לְשֹׂאת כָּל עֲנָף.

“כִּבְסֵם בַּיַּיִן לְבָשׂוּ וּבָדָם עֲנָבִים סוֹתָה”

יִוָּכְלוּ לְכַבֵּס בְּגָדִים בַּיַּיִן מִפְּנֵי שֶׁיִּהְיֶה הַיַּיִן מְרַבֵּה כַּמִּים.

“חֲכָלִילֵי עֵינַיִם מִיַּיִן וְלִבָּן שְׁנַיִם מִחֲלָב” (פְּסוּק יב)

“חֲכָלִילֵי עֵינַיִם מִיַּיִן” - הָעֵינַיִם יֵאָדִימוּ מֵרֹב שְׁתִּיתַת יַיִן.

“וְלִבָּן שְׁנַיִם מִחֲלָב” - וְהַשְּׁנַיִם יִלְבִּינוּ מֵרֹב שְׁתִּיתַת חֲלָב.

בְּרַכַת זְבוּלוֹן

אַחֲרֵי בְרַכַּת יְהוּדָה פָּנָה יַעֲקֹב בְּחֶבֶה לְזָבוּלוֹן בְּנוֹ:

”זָבוּלוֹן לְחוּף יָמִים יִשְׁכֵּן וְהוּא לְחוּף אֲנִית

וַיִּרְכָּתוּ עַל צִידוֹן” (פְּסוּק יג)

”זָבוּלוֹן לְחוּף יָמִים יִשְׁכֵּן” - נִחְלָתוֹ שֶׁל זָבוּלוֹן תְּהִיָּה עַל
חוּף הַיָּם.

”וְהוּא לְחוּף אֲנִית” - וְהוּא יִשׁוּט בְּאֲנִיּוֹת כְּדֵי לְקַנּוֹת
וְלִמְכֹר סְחוּרָה בְּאַרְצוֹת רְחוֹקוֹת.

”וַיִּרְכָּתוּ עַל צִידוֹן” - קִצָּה גְבוּל נִחְלָתוֹ יְהִיָּה כְּעִיר צִידוֹן
שֶׁבְּלַבְנוֹן.

בְּרַכַּת יִשְׁשֹׁכָר

”יִשְׁשֹׁכָר חֲמֹר גָּרָם רִבֵּץ בֵּין הַמְּשֻׁפְּתִים” (פְּסוּק יד)

”יִשְׁשֹׁכָר חֲמֹר גָּרָם” - יִשְׁשֹׁכָר יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹחוֹ כְּדֵי לְעַבֵּד
אֶת אֲדָמָתוֹ, כְּחֲמֹר שֶׁעֲצֻמוֹתָיו תְּזַקְוֹת, הַנוֹשֵׂא מִשְׁאוֹת.

”רִבֵּץ בֵּין הַמְּשֻׁפְּתִים” - יִשְׁשֹׁכָר יְהִיָּה מְצוּי בַּשְּׂדוֹת בֵּין
הָעֵרִים כְּדֵי לְחַרֵּשׁ וּלְזַרְע.

”וַיֵּרָא מַנּוּחָה בִּי טוֹב וְאֵת הָאָרֶץ בִּי נָעֲמָה” (פְּסוּק טו)

יִשְׁשַׁכֵּר יִרְאֶה שְׂאֵדָמְתוֹ טוֹבָה וּפּוֹרְיָה וְלֹא יִצְטַרֵּךְ לַעֲבֹד
הַרְבֵּה כְּדֵי שְׁתוּצִיא גְדוּלִים טוֹבִים.

מָה יַעֲשׂוּ בְּנֵי שִׁבְט יִשְׁשַׁכֵּר בְּשָׂאֵר שְׁעוֹת הַיּוֹם ?

”וַיֵּט שִׁכְמוֹ לְסִבְל וַיְהִי לְמַס עֲבָד”

הֵם יִתְּנוּ שִׁכְמָם לַעֲבֹדָה.

לְאִיזוֹ עֲבֹדָה ?

הַכּוֹנֵנָה הַיָּא לַעֲמַל הַתּוֹרָה, שִׁבְט יִשְׁשַׁכֵּר יַעֲסֻקוּ בַּתּוֹרָה
בְּחֻשָּׁק וּבְשִׂמְחָה בְּכָל שְׁעָה פְּנוּיָה.

”וַיְהִי לְמַס עוֹבֵד” - בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְּנוּ לָהֶם מַס - כְּסָף
וּמִתְּנוֹת - מִפְּנֵי שֶׁהֵם לוֹמְדִים וּמְלַמְדִים תּוֹרָה בְּמִסִּירוֹת.

מִדּוּעַ יַעֲקֹב הַקְּדִים אֶת זְבוּלוֹן לְיִשְׁשַׁכֵּר, הֲרֵי יִשְׁשַׁכֵּר
נוֹלָד קֶדֶם, וְאֵף הוּא עָסַק בַּתּוֹרָה בְּשִׂקִּיָּה רַבָּה ?

זְבוּלוֹן קָבַל עַל עֲצָמוֹ לְדַאֵג לְפָרְנִסְתּוֹ שֶׁל יִשְׁשַׁכֵּר כְּדֵי
שְׁיֻכַּל לְשִׁבֵּת וְלִלְמַד תּוֹרָה בְּנִחַת וּבְשִׂקִּיָּה.

וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה :

"לְפִיכָּךְ הַקָּדִים זְבוּלוֹן לְיִשְׁשָׁכָר, שְׁאֵלְמָלֵא (אם לא) זְבוּלוֹן - לֹא עָסַק יִשְׁשָׁכָר בַּתּוֹרָה".

בְּרַכַּת דָּן

"דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שַׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל"

שָׁבֵט דָּן יַעֲשֶׂה דִין וּמִשְׁפָּט בְּאוֹיְבֵים שֶׁל שַׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל. הוא יֵלֵךְ בְּסוּף הַמַּחֲנוֹת בְּמִדְבָּר וַיִּלְחַם בְּאוֹיְבֵים שִׁיקוּמוֹ עֲלֵיהֶם בְּדֶרֶךְ וַיִּהְיֶה גַם.

בְּדַבְּרֵיו אֵלֶּה רָמַז יַעֲקֹב גַּם לְשִׁמּוֹן שֶׁעָתִיד לָקוּם מִשָּׁבֵט דָּן וְלִהְלַחֵם בְּפִלְשְׁתִּים:

"דָּן יָדִין עַמּוֹ" - מִבְּנֵי דָּן יָקוּם מִנְהִיג שִׁיּוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל.

"כְּאַחַד שַׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל" - כְּמִיחַד שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל.

"יְהִי דָּן נָחֵשׁ עָלֶיךָ דְרָךְ שְׁפִיפֵן עָלֶי אֲרַח

הַנֶּשֶׁךְ עֲקֵבֵי סוּס וַיִּפֹּל רַכְבּוֹ אַחֲזֹר" (פְּסוּק יז)

"יְהִי דָּן נָחֵשׁ עָלֶיךָ דְרָךְ שְׁפִיפֵן עָלֶי אֲרַח" - דָּן יִהְיֶה לִוְחָם כְּמוֹ נָחֵשׁ עַל הַדְּרָךְ.

"הַנֶּשֶׁךְ עֲקֵבֵי סוּס" - הַנּוֹשֵׁךְ בְּעֵקֶב הַסּוּס.

”נִיפֹל רֹכְבוֹ אַחֲזֹר” - וְנוֹפֵל הָרוֹכֵב לְאַחֲזֹר.

”לִישׁוּעָתְךָ קוִיִּתִּי ה'” (פְּסוּק יח)

יַעֲקֹב הִתְפַּלֵּל לַה' שִׁישׁוּעַ וַיִּצִיל אֶת שְׂבֵט דָּן מִן הָאוֹיְבִים.

יַעֲקֹב הִתְפַּלֵּל לַה' שִׁיעֲזֹר גַּם לְזֶרְעוֹ שֶׁל דָּן בְּמִלְחָמוֹתָיו, וְהִתְכַּוֵּן לְשִׁמּוֹן הַגָּבוֹר.

בְּרַכַּת גָּד

”גָּד גְּדוּד יְגוּדְנוֹ וְהוּא יְגַד עֲקֵב” (פְּסוּק ט)

”גָּד גְּדוּד יְגוּדְנוֹ” - כְּשִׁיבּוֹאוֹ גְּדוּדֵים לְהִלָּחֵם בְּגָד.

”וְהוּא יְגוּד עֲקֵב” - גָּד יִקַּח אֶת גְּדוּדוֹ יִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבָיו וַיִּרְדֵּף אַחֲרֵיהֶם עַד שִׁיבְרָחוּ חֲזָרָה עַל עֲקֵבָם לְאַרְצָם, בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שְׂפָאוֹ.

בְּדַבְּרָיו אֵלֶּה רָמַז יַעֲקֹב גַּם לְגִבוּרָתָם שֶׁל בְּנֵי גָד בְּזִמְנֵי הַיּוֹשֻׁעַ:

”גָּד גְּדוּד יְגוּדְנוֹ” - מִגָּד יֵצֵא גְּדוּד שִׁיעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן חֲלוּץ לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל.

”והוא יגיד עֶקֶב” - לְאַחַר הַמִּלְחָמָה גְדוּדוֹ יִחְזֹר
לְנַחֲלָתוֹ שְׁבַעֲבָר הַיַּרְדֵּן.

בְּרַכַּת אֲשֶׁר

”מֵאֲשֶׁר שְׁמָנָה לְחֶמּוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעַדְנֵי מֶלֶךְ” (פְּסוּק כ)

”מֵאֲשֶׁר שְׁמָנָה לְחֶמּוֹ” - שֶׁבֶט אֲשֶׁר יִנְחַל נִחְלָה מִבְּרַכַּת
(הַגְּלִיל וְהַלְבָּנוֹן), וּמְזוֹנֵי יְהוּדָה שָׁמֶן, כְּלוּמַר בְּנִחְלָתוֹ
יְהוּדָה שִׁפְעַת זֵיתִים.

”וְהוּא יִתֵּן מֵעַדְנֵי מֶלֶךְ” - וְהוּא יִתֵּן לְאַחֲיוֹ פְּרוֹת
מִשְׁפָּחִים הָרְאוּיִם לְעֵלוֹת עַל שְׁלַחַן מְלָכִים.

בְּרַכַּת נִפְתָּלִי

”נִפְתָּלִי אֵילָה שְׁלַחַה הִנֵּתָן אִמְרֵי שֹׁפָר” (פְּסוּק כֵּא)

📖 "שֹׁפָר" - יְפֹה.

”נִפְתָּלִי אֵילָה שְׁלַחַה” - נִפְתָּלִי יְהוּדָה מִהִיר כְּאֵילָה
הַשּׁוֹלַחַת רִגְלֶיהָ לְרוּץ בְּמַהִירוֹת, וַיַּרְדֵּף אַחֲרֵי הָאוֹיְבִים
בְּמַהִירוֹת.

”הִנֵּתָן אִמְרֵי שֹׁפָר” - בְּזִכּוֹתוֹ יִמְלֵא פִיהֶם שֵׁל יִשְׂרָאֵל
דְּבָרֵי הַדְּבָרָה יָפִים לָהּ, עַל הַנְּצַחֻנוֹת.

בְּדְבָרֵי נְבוֹאָתוֹ רָמַז יַעֲקֹב גַּם לְמַלְחָמַת בְּרָק נֶגֶד סִינְיָא.
בְּמַלְחָמָה זֹו רָדְפוּ בְּנֵי נַפְתָּלִי אַחֲרֵי הָאוֹיְבִים בְּהַר תְּבוֹר
וּלְאַחַר הַנְּצַחֻוֹן הֵם שָׁרוּ וְהוֹדוּ לָהּ עַל יְשׁוּעָתוֹ.

בְּרַכַּת יוֹסֵף

אַחֲרוֹנִים לְהַתְּבַרֵךְ הָיוּ בְּנֵי רַחֵל, יוֹסֵף וּבְנֵימִין, וְאֵף
אֲלֵיהֶם פָּנָה יַעֲקֹב בְּשִׂמְחָה:

”בֶּן פֹּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֹּרֶת עָלִי עֵינִי” (פְּסוּק כב)

”בֶּן פֹּרֶת יוֹסֵף” - אֵתָהּ, בְּנֵי, תִפְרָה וְתִרְבָּה.

”בֶּן פֹּרֶת עָלִי עֵינִי” - תִפְרָה כְּמוֹ עֵץ הַגָּדֵל עַל מַעְיָן מַיִם.

”בְּנוֹת צַעֲדָה עָלִי שׁוֹר”

בְּנוֹת מַצְרַיִם צַעֲדוּ עַל הַחֹמוֹת כְּדֵי לְהַסְתַּכֵּל עַל יָפִיו
שֵׁל יוֹסֵף.

”וַיִּמְרָרוּ וַרְבוּ וַיִּשְׁטַמְהוּ בְּעָלֵי חַצִּים” (פְּסוּק כג)

”וַיִּמְרָהוּ נָרְבוּ” - שְׂרֵי מִצְרַיִם עָשׂוּ אֶת חַיֵּי מָרִים וְרָבוּ
אֹתוֹ.

”וַיִּשְׁטְמֵהוּ בַעֲלֵי חֲצִים” - שָׁנְאוּ אוֹתוֹ אַנְשֵׁי מְרִיבוֹת,
שֶׁלְשׁוֹנָם כְּמוֹ חֵץ.

מדוע ?

מִדְבָּר בְּאַנְשִׁים שֶׁקָּנְאוּ בוֹ עַל שְׁנֵת־מָנָה לְמוֹשֶׁל מִצְרַיִם.

”וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ וַיִּפְּזוּ זְרָעֵי יָדָיו

מִדֵּי אַבִּיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רֹעָה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל” (פסוק כד)

📖 "אביר" - מלשון חֶזֶק.

”וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ” - לְמַרְוֹת הַקִּנְאָה, יוֹסֵף נֹתֵר
חֶזֶק, פָּעִץ הַחֶזֶק שֶׁל הַקִּשְׁת, וַיֵּשֶׁב בְּחֶזֶק וּבִמְנוּחָה.

”וַיִּפְּזוּ זְרָעֵי יָדָיו” - פָּז וְזָהָב שָׁמוּ עַל זְרוּעוֹת יָדָיו, סִימָן
לְכָבוֹד וּמְלָכוּת.

”מִדֵּי אַבִּיר יַעֲקֹב” - מִיָּדֵי ה' שֶׁהוּא אַבִּירוֹ, חֶזֶקוֹ וְכֹחוֹ
שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, הָעוֹזֵר לְיַעֲקֹב וּבָנָיו, בְּאֵה הַצְּלָחָתוֹ.

”מִשָּׁם רֹעָה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל” - כֶּךָ זָכָה לְפָרְגָס אֶת כָּל
מִשְׁפַּחַת יַעֲקֹב הַחֶזֶקָה וּמְאַחֲדָת כְּמוֹ אֶבֶן.

"מֵאֵל אָבִיךָ וַיַּעֲזֹרְךָ וְאֵת שְׂדֵי וַיְבָרְכֶךָ" (פסוק כה)

"מֵאֵל אָבִיךָ וַיַּעֲזֹרְךָ" - מֵאֵלֵי אָבִיךָ חֲכַמְתֶּךָ, וְהוּא יַעֲזֹר לְךָ גַם בְּעֵתִיד.

"וְאֵת שְׂדֵי וַיְבָרְכֶךָ" - מֵאֵת ה' הַתְּבָרְכָה, וַיְבָרְכֶךָ ה' גַם בְּעֵתִיד.

"בְּרִכַּת שָׁמַיִם מֵעַל בְּרִכַּת תְּהוֹם רַבְּצַת תַּחַת

בְּרִכַּת שְׂדֵים וְרַחֵם"

"בְּרִכַּת שָׁמַיִם מֵעַל" - אֲדַמְתֶּךָ תְּבָרְךָ בְּגַשְׁמִים מִן הַשָּׁמַיִם.

"בְּרִכַּת תְּהוֹם רַבְּצַת תַּחַת" - בְּמַעֲיָנוֹת הַנִּמְצָאִים מִתַּחַת לְאֲדָמָה.

"בְּרִכַּת שְׂדֵים וְרַחֵם" - הָאֲמָהוֹת שֶׁבְּשֶׁבֶט יִתְבָּרְכוּ בַּהֲנִיגָה וּבַהֲרִיזוֹן.

"בְּרִכַּת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בְּרִכַּת הוֹרֵי" (פסוק כו)

הַבְּרָכוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לְיַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "וּפָרְצָת יָמָה וְנִקְדְּמָה", גְּדוּלוֹת יוֹתֵר מִהַבְּרָכוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לְאַבְרָהָם וְיִצְחָק, שֶׁהִבְטִיחָה לָהֶם רַק אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

“עד תֵּאֲוֹת גְּבַעַת עוֹלָם”

הַבְּרָכוֹת שֶׁאֲנִי (יַעֲקֹב) זְכִיתִי הֵם לֹא גְבוּל, וּמַגִּיעוֹת
עַד אֲרַבַּע קְצוֹת הָעוֹלָם.

“תְּהִיִּין לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקַדְקַד נְזִיר אֲחִיו”

בְּרָכוֹת אֵלוֹ יַחֲוִלוּ עַל רֹאשׁ יוֹסֵף הַקְּדוֹשׁ וְהַמוֹשֵׁל
בְּאֲחָיו.

בְּרַפְת בְּנִימִין

“בְּנִימִין זֶאֵב יִטְרֹף

בַּבֶּקֶר יֹאכַל עַד וְלַעֲרֵב יַחֲלַק שָׁלֵל” (פְּסוּק כז)

“בְּנִימִין זֶאֵב יִטְרֹף” - בְּנִימִין יִנְצַח אֶת אוֹיְבָיו כְּמוֹ זֶאֵב
הַטּוֹרֵף חַיּוֹת.

“בַּבֶּקֶר יֹאכַל עַד וְלַעֲרֵב יַחֲלַק שָׁלֵל” - בְּנִימִין כָּל כֶּן
יִצְלִיחַ, עַד שֶׁבַּבֶּקֶר יִתְחִיל לֶאֱכֹל אֶת הַטּוֹרֵף וּבְעֶרֶב עֲדִין
יִשְׁאֵר שָׁלֵל.

על שְׁעָה גְדוּלָה זוֹ אֶפְשֶׁר לוֹמַר אֶת הַפְּסוּק: "הִנֵּה מָה
טוֹב וְמָה נְעִים שְׁבַת אֲחִים גַּם יַחַד", שֶׁנֶּן כָּל הָאֲחִים
יֵשְׁבוּ יַחַד וְהִקְשִׁיבוּ לְבִרְכּוֹת אָבִיהֶם.

כָּל אֶחָד שֶׁמַּח בְּבִרְכַּת אָחִיו, וְרָצָה שְׂאֲבִיו יִמְשִׁיךְ
לְבָרְכוֹ עוֹד וְעוֹד.

בְּאוּרֵי מְלִים

📖 אַחֲרִית הַיָּמִים - סוף יְמֵי הַדּוֹרוֹת. 📖 הַקְּבָצוּ - הָאֶסֶפּוּ.

רְאוּבֵן:

📖 אוּנִי - כַּחַי. 📖 פָּחַז כַּמִּים - מְהִירוֹת בְּלִי מַחְשְׁבָה. 📖 תוֹתֵר
- תִּקְבַּל יוֹתֵר. 📖 יְצוּעֵי - מַטְתֵּי.

שְׁמַעוֹן וְלוֹוִי:

📖 חָמֵס - גָּנוֹב. 📖 מִכְרוֹתֵיהֶם - נִשְׁקַ שְׁלֵהֶם. 📖 קֵהֵלֵם -
אֶסְפָּתֵם. 📖 יַחַד - תַּתְּיַחַד. 📖 אָפֵם - כַּעֲסָם. 📖 עַז - קִשָּׂה
מְדִי. 📖 עֲבָרְתֵם - כַּעֲסָם. 📖 אָפִיצֵם - אֶפְזָרֵם.

יהודה:

יודוך - יודו לך. עֶרֶף - אַחוּרֵי הַצָּאֵר. גוּר - חֵיהַ
צְעִירָה, ל'א בּוֹגֶרֶת. כָּרַע - יָרַד עַל בְּרַכְיוֹ. רִבֵץ - שָׁכַב.
לְבִיא - אַרְיֵה. יָסוּר - יִסְתַּלֵּק. שִׁבְט - שְׂרָבִיט מְלוּכָה.
מְחוּקֵק - מְלַמֵּד חֻקֵי תּוֹרָה. שִׁילָה - מְשִׁיחַ. יִקְהַת -
יִתְאַסְפוּ. אוֹסְרֵי - יִקְשׁוּר. גָּפֶן - עֵץ שֶׁל עֲנָבִים. שׁוֹרְקָה
- עֵפָן גָּפֶן. אֶתוֹן - חֲמוֹר נִקְבָּה. עֵיר - חֲמוֹר צְעִיר.
סוֹתָה - לְבוּשׁוֹ. חֻכְלִילִי - אֲדָם.

זבולון:

יִשְׁכֹּן - יָגוּר. יִרְכָתוֹ - קִצְהוֹ.

יששכר:

גָרָם - עֵצִים חֲזָקָה. מְשַׁפְּתִים - גְּבוּלוֹת הַשָּׂדֶה. שְׁכָמוֹ -
הַחֵלֶק הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַגֶּב.

דן:

יָדִין - יַצִּיל, יוֹשִׁיעַ. שְׁפִיפּוֹן - נְחֹשׁ. אֶרֶח - דֶּרֶךְ.

גָד:

גָדוּד - קְבוּצָה גְּדוֹלָה שֶׁל חַיִּלִּים.

אָשר:

מַעַדְנִים - אַ כָּל מִשְׁבַּח, טַעִים.

נִפְתָּלִי:

שִׁפָּר - יָפֵה, טוֹב.

יוֹסֵף:

פּוֹרֵת - מַלְשׁוֹן לְפָרוֹת וְלִרְבוֹת. צַעֲדָה - הֶלְכָה. שׁוֹר -
חוֹמָה. וַיִּמְרָרוּ - עָשׂוּ לוֹ צָרוֹת. וַרְבוּ - רִיב.
וַיִּשְׁטְמוּהוּ - שָׁנְאוּ אוֹתוֹ. אֵיתָן - חֶזֶק. וַיִּפְּזוּ - קִשְׁטוּ
בְּפֶז, בְּזָהָב. תְּהוֹם - עִמָּק בְּאֲדָמָה. רַחֵם - מְקוֹם הַתִּינוּק
בְּבֶטֶן אִמּוֹ. תִּאֲוֹת - קִצָּה. קִדְקֵד - רֹאשׁ.

בְּנִימִין:

עַד - שָׁלַל הַנִּלְקַח בְּמַלְחָמָה.

צוֹאת יַעֲקֹב וּמֹתוֹ

(פסוקים כט-לג)

”וַיִּצַו אֶתְּכֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאֲסָף אֶל עַמִּי

קְבְרוּ אֹתִי אֶל אֲבֹתַי...” (פסוק כט)

לפני מותו צנה יַעֲקֹב אֶת בְּנָיו לְקַבֵּר אוֹתוֹ בְּמַעַרַת
הַמְּכַפְלָה.

כְּשֶׁנֶּגְמַר לְצוּוֹת אוֹתָם, בָּאָה הַשְּׁעָה הַקְּשָׁה בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּי
בֵּית יַעֲקֹב:

”וַיֹּאסֶף רַגְלָיו אֶל הַמָּטָה וַיִּגְוַע

וַיֹּאסֶף אֶל עַמִּיו” (פסוק לג)

📖 ”וַיֹּאסֶף אֶל עַמִּיו” - הַתְּחִבֵּר אֶל אֲבוֹתָיו שְׁנִפְטָרוּ.

ה' אָהַב אֶת יַעֲקֹב וְנָתַן לוֹ כֹּחַ לְשִׁבְתָּ וּלְכַרְךָ אֶת בְּנָיו
בַּשְּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל חַיָּו.

מקורות לפרק מט

פסוק א: בני יעקב אמרו שמע ישראל - בראשית רבה (צח, ג) ומדרש תנחומא (ח).

ברכת ראובן (פסוקים ג-ד): "יתר שאת ויתר עז" - רשב"ם. "פחו כמים" - רש"י.

ברכת שמעון ולוי (פסוקים ה-ז): "כלי חמס מכרתיהם" - רש"י. "בסדם אל תבא נפשי" - רשב"ם. "כי באפם הרגו איש" - רש"י. "וברצנם עקרו שור" - רשב"ם. "אחלקם ביעקב" - על פי תרגום יונתן בן עוזיאל, וכך פירשו גם אבן עזרא ורמב"ן.

ברכת יהודה (פסוקים ח-יב): "יהודה אתה יודוך אחיך" - רשב"ם. "גור אריה" - רשב"ם. "מטרף בני עליה" - אבן עזרא. "ומחקק מבין רגליו" - רש"י. "עד כי יבא שילה" - תרגום יונתן בן עוזיאל ותרגום אונקלוס. "ולו יקחת עמים" - רש"י.

ברכת זבולון (פסוק יג): "זבולון לחוף ימים" - רש"י. "והוא לחוף אניות" - ספורנו. "וירכתו על צידן" - רש"י.

ברכת יששכר (פסוקים יד-טו): "יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתים" - רשב"ם. "וירא מנחה כי טוב ויט שכמו לסבל" - רש"י. "ויהי למס עבד" - תרגום יונתן בן עוזיאל. הקדמת זבולון ליששכר - מדרש תנחומא (יא).

ברכת דן (פסוקים טז-יח): "'דן ידין עמו" - רשב"ם. "כאחד שבטי ישראל" - רש"י בפירושו השני. "לישועתך קויתי ה'" - רשב"ם ורש"י.

ברכת גד (פסוק יט): הפשט - לפי רמב"ן. הדרש - לפי תרגום יונתן בן עוזיאל ותרגום אונקלוס, וכך פירש גם רש"י.

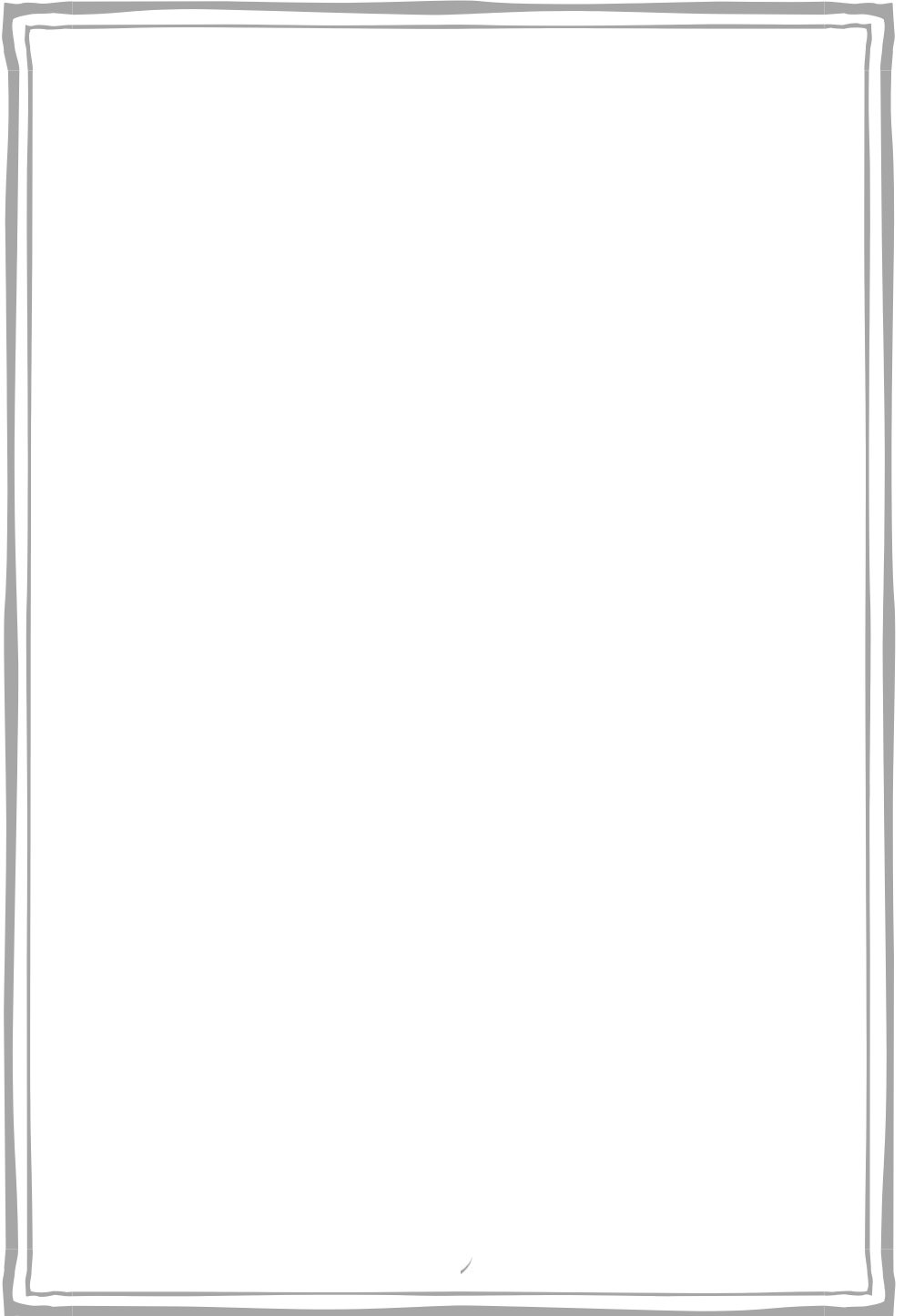
ברכת אשר (פסוק כ): "מאשר שמנה לחמו" - אונקלוס. "והוא יתן מעדני מלך" - מלבי"ם.

ברכת נפתלי (פסוק כא): "נפתלי אילה שלחה" - רשב"ם. "הנתן אמרי שפר" - על פי רש"י.

ברכת יוסף (פסוקים כב-כו): "בן פרת יוסף בן פרת עלי עיץ" - אונקלוס. בנות צעדה עלי שור - רש"י. "וימררהו ורבו וישטמהו בעלי חיצים" - תרגום יונתן בן עוזיאל וירושלמי. "ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו" - רש"י. "מידי אביר יעקב" - אבן עזרא. "משם רעה אבן ישראל" - אבן עזרא ורד"ק. "מאל אביך ויעזרך" - רש"י. "ואת שדי ויברכך" - אבן עזרא. "ברכת שמים מעל ברכת תהום רבצת תחת" - אבן עזרא. "ברכת שדים ורחם" - רשב"ם. "ברכת אביך גברו על ברכת הורי" - רש"י. ולקדקד נזיד אחיו - רד"ק ורשב"ם.

ברכת בנימין (פסוק כז): "בנימין זאב יטרף" - אבן עזרא. פסוק כט: ציווי יעקב לכל בניו לעסוק בקבורתו - אבן עזרא: "ויצו אותם - שילכו כולם עם יוסף לקברו". ואור החיים כתב: "...שמקודם קרא לבנו ליוסף והשביעו להתטפל בקבורתו, שלא יחשבו שלא חייב אלא יוסף בלבד, ולא הם, לזה ציוה לכולם יחד כי כולם יתעסקו בו".

פסוק לג: הכח שנתן ה' ליעקב בשעתו האחרונה - רשב"ם: "הכניסן (רגליו) במיטתו, כי עד עתה היה יושב... להגיד בא הכתוב חיבתו של יעקב, שנתן הקדוש ברוך הוא בו כח עד עת גויעה".

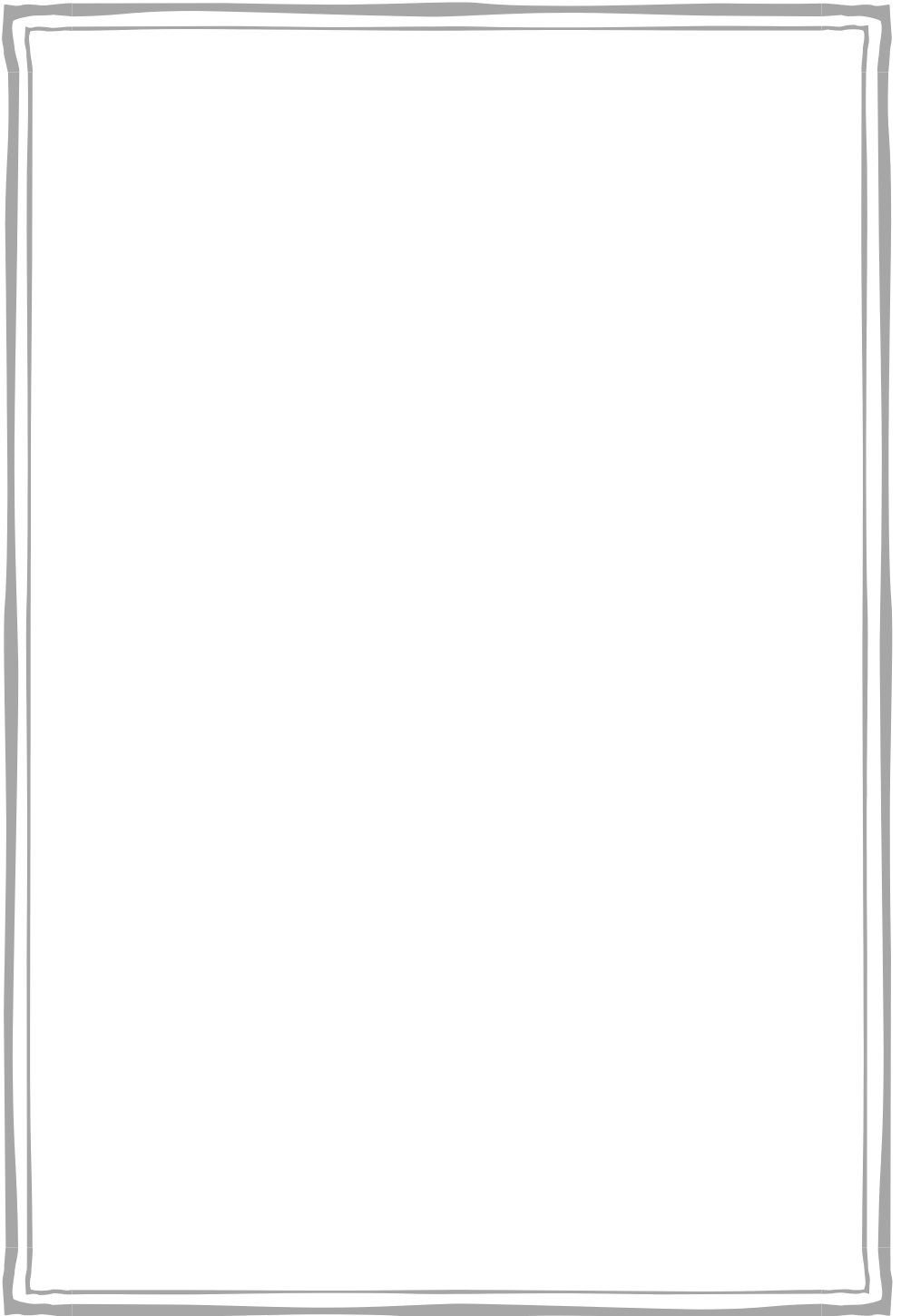

פרק נ

קְבוּרַת יַעֲקֹב

צְדָקָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף

כָּלֵפֵי אָחָיו

קְבוּרַת יַעֲקֹב

(פסוקים א-יד)

וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל פְּנֵי אָבִיו

וַיִּבְךְּ עָלָיו וַיִּשַׁק לוֹ" (פסוק א)

יוסף היה הראשון שנפל על פני אביו ובכה, ואחריו נפלו כל אחיו על פני אביהם ובכו.

"וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת עֶבְדָּיו אֶת הַרֹפְאִים

לְחַנֹּט אֶת אָבִיו..."(פסוק ב)

החניטה היא נתינת חמרים מיוחדים השומרים על גוף המת שלא ישתנה.

יוסף צוה לחנוט את אביו, מפני שיידע שיעברו מספר ימים עד שיגיעו למערת המכפלה, ולא רצה שגופו של יעקב יתבזה.

באותם ימים היו חונטים את מלכי מצרים ואת נכבדיה, וכך צוה יוסף לעשות גם לאביו משום כבודו.

"וַיַּחְנְטוּ הַרְפָּאִים אֶת יִשְׂרָאֵל"

הַרוֹפְאִים עָשׂוּ כְּמִצְוַת יוֹסֵף כִּי הוּא הָיָה הַמוֹשֵׁל וְכָל
הַמִּצְרִים הָיוּ לוֹ כַּעֲבָדִים.

“...וַיִּבְכוּ אֹתוֹ מִצְרַיִם שִׁבְעִים יוֹם”

מִדּוּעַ בָּכוּ הַמִּצְרַיִם, עוֹבְדֵי הָאֱלִילִים, עַל פְּטִירַת
יַעֲקֹב?

הַמִּצְרַיִם בָּכוּ עַל פְּטִירַת יַעֲקֹב מִפְּנֵי שֶׁהָיָה אָבִיו שֶׁל
הַמוֹשֵׁל שֶׁכָּבְדוֹ עַד מְאֹד, וְכֵן מִפְּנֵי שֶׁכָּבְדוֹ אֶת יַעֲקֹב.

מִדּוּעַ כָּבְדוֹ הַמִּצְרַיִם אֶת יַעֲקֹב?

הַמִּצְרַיִם יָדְעוּ שֶׁבְּזָכוֹת יַעֲקֹב בָּאָה לָהֶם בְּרָכָה גְּדוֹלָה,
שֶׁכֵּן עִם הַגִּיעוּ לַמִּצְרַיִם נִפְסַק הַרְעָב, וְגַם הַנִּילוּס
הִתְבַּרַךְ וְהִתְמַלֵּא מִיַּם בְּזָכוֹתָיו.

בְּתֵם יָמֵי הַכֹּכֵי, הַזְדַּרְזוּ יוֹסֵף לְקַיֵּם אֶת שְׁבוּעָתוֹ לְאָבִיו,
וְכֵן אָמַר:

“אָבִי הַשְּׂבִיעֵנִי לְאֹמֶר... שָׁמָּה תִקְבְּרֵנִי”

וַעֲתָה אֵעֲלֶה נָא וְאֶקְבְּרָה אֶת אָבִי וְאֶשׁוּבָה” (פְּסוּק ה)

יוֹסֵף הַזְכִּיר לְפָרְעָה אֶת הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לְאָבִיו, כִּי
פָּחַד שֶׁפָּרְעָה לֹא יִתֵּן לוֹ לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ מִחֻשׁ וּלְהִשְׁאִיר
אֶת מְדִינָתוֹ בְּלִי מְנַהִיג.

”וַיַּעַל אֶת־כָּל עַבְדֵי פְרַעֲהַ זַקְנֵי בֵיתוֹ

וְכָל זַקְנֵי אֶרֶץ מִצְרַיִם” (פסוק ז)

כָּל זַקְנֵי מִצְרַיִם וְחֻכְמֵיהֶם עָלוּ עִם יוֹסֵף כִּי כָבְדוּ מְאֹד אֶת יַעֲקֹב עַל חֻכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה.

”וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאָחָיו וּבֵית אָבִיו...” (פסוק ח)

כָּבוֹד גָּדוֹל עָשָׂה יוֹסֵף וְאָחָיו לְאֲבֵיהֶם, הֵם עָלוּ עִם כָּל בְּנֵיהֶם הַגְּדוֹלִים וּנְשׁוֹתֵיהֶם.

”וַיַּעַל עִמּוֹ גַם רֶכֶב גַּם פָּרָשִׁים” (פסוק ט)

יוֹסֵף לָקַח אֶת־מֶרְכָבוֹת וּפָרָשִׁים כְּדֵי לְשָׁמֵר עַל הַמַּחֲנֶה הַגְּדוֹל וּכְדֵי לְכַבֵּד אֶת הַלְוִיָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִיו.

”וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כְּבֹד מְאֹד”

הַהַלְוִיָּה הִיְתָה גְדוֹלָה, אֲנָשִׁים רַבִּים מְאֹד הִשְׁתַּתְּפוּ בָּהּ.

ה' רָצָה שְׁלֵיכֶקֶב תִּהְיֶה לְוִיָּה גְדוֹלָה מְאֹד כִּי אָהָבוּ וּרְצָה שֶׁכֻּלָּם יִכִּירוּ בְּגִדְלָתוֹ.

”וַיָּבֵאוּ עַד גְּרֹן הָאָטוּד אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן” (פסוק י)

”אָטוּד” - גֹּלִים שֶׁל קוֹץ.

גֵרֶן הוּא מְקוּם בַּשָּׂדֶה, שְׂאֵלָיו אוֹסְפִים אֶת הַתְּבוּאָה
לְאַחַר הַקְּצִיר.

גֵרֶן זֶה, כְּשֶׁבָאוּ אֵלָיו מְצֹאוֹהוּ מִקֶּף בְּגֵדֵר שֶׁל קוֹצִים.

”וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפָּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד...”

📖 "מספד" - ספור על מעשיו הטובים של הנפטר.

יוסף ואָחֵיו סָפְדוּ לְאֲבֵיהֶם וְסָפְרוּ עַל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים.

הַמְּסָפֵד הָיָה גָּדוֹל וְכָבֵד כִּי נִמְשָׁךְ זְמַן רַב וּמִפְּנֵי
שֶׁהַמְּשִׁתְּתָפִים בּוֹ הָיוּ רַבִּים.

יוסף תָּלָה אֶת כְּתָרוֹ עַל אֲרוֹנוֹ שֶׁל אָבִיו.

חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה אוֹמְרִים שְׂמֵלְכֵי כְּנָעַן וּנְשֵׂאֵי
יִשְׁמָעֵאל, שָׂרְאוּ אֶת הַמְּחַנָּה הַכָּבֵד הַמְּלֹנָה בְּרִכְבּ
וּבַפָּרָשִׁים, חָשְׁבוּ שְׂמֵדְבָר בְּצָבָא שְׂבָא לְכַבֵּשׁ אֶת הָאָרֶץ
וַיִּצְאוּ לְהִלָּחֵם נֶגְדוּ.

כִּינֹן שָׂרְאוּ אֶת כְּתָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף תְּלוּי עַל אֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב
הַבִּינוּ אֶת טְעוֹתָם וְעָמְדוּ כָּלָם וְתָלוּ בּוֹ אֶת כְּתָרֵיהֶם.

”וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֲבֵל שְׁבַע יָמִים”

שְׁבַע יָמִים יָשְׁבוּ יוֹסֵף וְאָחֵיו וּבָכוּ עַל יַעֲקֹב אָבִינוּ.

איש תם הִיָּה, יושב אֵהָלִים וְעָמַל בַּתּוֹרָה, לֹא הָיָה אָדָם
שֶׁהִתִּיגַע בַּתּוֹרָה כְּמוֹתוֹ. הוּא הֵקִים יְשִׁיבָה וְלָמַד אֶת
בְּנָיו תּוֹרָה וַיִּרְאֵת ה'.

יֵרָא אֱלֹקִים הָיָה כָּל חַיָּיו, הִתְפַּלֵּל לֵה', בְּטַח בּוֹ, הוֹדָה
לוֹ עַל כָּל טוֹבוֹתָיו וְשֵׁם שָׁמַיִם הָיָה שָׁגוֹר עַל פִּיו תָּמִיד.

כְּבוֹד גָּדוֹל עָשָׂה לְהוֹרִיו וְשָׁמַע לְכָל אֲשֶׁר צִוּוּהוּ.

אֶהְבֶּה גְדוֹלָה אֶהֱבֵ אֶת הַבְּרִיּוֹת, עֲבָדָיו הָיוּ לוֹ כְּאֲחִים
וְאֶף רוֹעֵי חֶרֶן כִּנּוּ בְּפִיו "אֲחִים".

יוֹשְׁרוֹ וְנֶאֱמָנּוֹתוֹ בַּעֲבוּדַת הַצֶּאֱן הָיוּ לְפָלֵא. הוּא עָבַד
בַּחֶם וּבְקָר, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְלֹא הִתְבַּטֵּל מֵעֲבוּדָתוֹ בְּמִשְׁךְ
עֲשָׂרִים שָׁנָה.

רְצוֹנוֹ הָעֵז לְעֶזֶר לְזוּלַת הַבֵּיאוֹ לְגָלוּל אָכֵן גְּדוֹלָה
שֶׁבְדָרְךָ הַטָּבֵעַ אֵין אָדָם יְחִיד מְסֻגָּל לְהִזְיָה לְבָדוֹ.

בְּגִבּוֹרָה רַבָּה נִצַּח אֶת שָׂרוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ.

אוֹהֵב שְׁלוֹם הָיָה, וּבְכַח אֶהְבֵּת הַשְּׁלוֹם הַצְּלִיחַ לְגֵרִים
לְעֲשׂוֹ וּלְלֶכֶן הִרְשָׁעִים לְנִהַג עִמּוֹ וְעַם בְּנָיו בְּשְׁלוֹם.

לְמֵרוֹת גְּדָלְתוֹ לֹא הִתְגָּאָה בְּפָנָי אִישׁ, אֶלֶּא נִהַג בְּעֲנֻוָּה
רַבָּה.

חֲבָה גְדוּלָה הִיְתָה לוֹ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל. רְכוּשׁ רַב נָתַן כְּדֵי
לְקַנּוֹת בָּהּ נַחְלָה, וְרַק בָּהּ רָצָה לְהִקְבֵּר.

רַבִּים מִיּוֹשְׁבֵי כְּנָעַן לְמָדוּ מִמֶּנּוּ מַהִי יִרְאַת ה' וְהִסִּירוּ אֶת
אֱלֹהֵי הַנִּכְר מִתּוֹכָם, וְאַף יוֹשְׁבֵי מִצְרַיִם כִּפְדוּהוּ מֵאֵד.

לְכַנּוּי מִיַּחַד זָכָה יַעֲקֹב מִפִּי ה' - "עַבְדִּי יַעֲקֹב". יַעֲקֹב
שָׁמַע בְּקוֹל ה' וְעָמַד בַּגְּבוּרָה בְּכָל הַנְּסִיווֹת הַקָּשִׁים
וְהַרְבִּים שִׁפְקָדוֹ אוֹתוֹ בִּימֵי חַיָּו.

בְּגִלּוֹל חִסְדוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים זָכָה לְנִסִּים, וּלְכָל
מְקוֹם אֱלֹהֵי הַגִּיעַ, הַגִּיעָה בְּרַכָּה עִמּוֹ.

בְּרִכּוֹתָיו הִתְקַיְּמוּ בְּמִשְׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת.

מִלְּאֲכִי ה' לוֹוֵהוּ בְּדַרְכּוֹ תָּמִיד.

נִבְיָא גְדוּל הִיָּה לֵה' וְצָפָה מָה עֲתִיד לֵהיוֹת בְּמִשְׁךְ
דּוֹרוֹת רַבִּים.

עָלְיוֹ נֹאמַר: "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר".

וְאָנּוּ, זִרְעוֹ, נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ - "יִשְׂרָאֵל". מִמֶּנּוּ קִבְּלָנוּ
כּוֹחַ וְאִמְץ לְהִתְגַּבֵּר וּלְבַטֵּחַ בֵּה' בְּכָל הַגְּלִיּוֹת הַקָּשׁוֹת
שֶׁעָבְרוּ עָלֵינוּ, וּמִמֶּנּוּ אָנּוּ שׁוֹאֲבִים גְּבוּרָה לְחַזֵּר לְאַרְצָנוּ
הַקְּדוּשָׁה וּלְבַנּוֹתָהּ.

”וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֵבֶל...“

וַיֹּאמְרוּ אֵבֶל כְּבֹד זֶה לְמִצְרַיִם” (פסוק יא)

יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הִתְפַּלְאוּ מְאֹד כְּשָׂאוּ אֶת הָאֵבֶל הַגָּדוֹל,
הֵם חָשְׁבוּ שְׂמֵדָבָר בְּקִבּוּרָה שֶׁל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְאֲדִיר.

”וַיַּעֲשׂוּ בָנָיו לוֹ בֵּן כְּאִשֶּׁר עִוִּים” (פסוק יב)

בְּנֵי יַעֲקֹב קִיְמוּ אֶת מִצְוַת אֲבֵיהֶם. הֵם עָשׂוּ מֵאֲמֵץ גָּדוֹל
לְשֵׂאת אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֲרָכָה וְלֹא נִרְתְּעוּ מֵהַסְּכָנוֹת
הַגָּדוֹלוֹת שְׂאָרְבוּ לָהֶם בְּדֶרֶךְ.

”וַיִּשְׂאוּ אוֹתוֹ בָּנָיו אֶרְצָה כְּנַעַן

וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּמַעְרַת שְׂדֵה הַמְּכַפְלָה...“ (פסוק יג)

רַק בְּנֵי יַעֲקֹב נִשְׂאוּ אֶת הַמָּטָה. אֶפְלוּ נִכְדָּיו לֹא נִשְׂאוּהָ,
וּבְנֵי שְׂאֵנִישִׁים זָרִים אוֹ גוֹיִים לֹא נִשְׂאוּ אֶת מָטָתוֹ.

צדקתו של יוסף כלפי אחיו

(פסוקים יד-כו)

מִשָּׁבוּ יוֹסֵף וְאָחָיו לְמִצְרַיִם, פָּחְדוּ הָאֲחִים שְׂמָא קָעַת
יַעֲנִישׁ אוֹתָם יוֹסֵף עַל הָרָעָה שְׁעָשׂוּ לוֹ, שְׂמִכְרוּהוּ
לְמִצְרַיִם.

הם שָׁלְחוּ שְׁלִיחַ לְיוֹסֵף וְאָמְרוּ לוֹ:

”אָבִיךָ צָוָה לְפָנַי מוֹתוֹ לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף

אֲנָא שָׂא נָא פִּשְׁעֵי אָחִיךָ...” (פסוקים טז-יז)

📖 "שֵׂא נָא" - סִלַּח בְּבִקְשָׁה. "פִּשְׁעֵי" - חֲטָא.

הָאֲחִים אָמְרוּ לְיוֹסֵף שְׂיַעֲקֹב צָוָה לוֹמַר לוֹ שְׂיִסְלַח לָהֶם
עַל הַחֲטָא שְׂחָטְאוּ כָּלִפְיוֹ.

הָאֵם בְּאֵמַת חָשַׁד יַעֲקֹב בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק שְׂיַעֲנִישׁ אֶת
אָחָיו?

וְדַאי שְׂלֵא.

אֵם בְּן מִדּוּעַ צָוָה לוֹמַר זֹאת לְיוֹסֵף?

יַעֲקֹב כָּלֵל לֹא צָוָה זֹאת. הָאֲחִים אָמְרוּ זֹאת בְּשִׂמּוֹ מִפְּנֵי
שְׂחָשְׁבוּ שֶׁהֵם בְּסַפְנָה, הֵם חָשְׁשׁוּ שְׂיוֹסֵף יַפְגַּע בָּהֶם.

האם יוסף העלה על דעתו להעניש את אחיו?

יוסף כלל לא התכוון להעניש את אחיו.

“ויבך יוסף בדברים אליו”

מדוע יוסף בכה כשאחיו אמרו לו דברים אלו?

יוסף בכה מפני שראה שאחיו מפחדים ודואגים, והצטער על שאחיו חשדו בו שיעשה דבר כזה.

יוסף גם הרגיע את אחיו ואמר להם:

“אל תיראו כי התחת אלקים אני” (פסוק ט)

יוסף אמר לאחיו שלא יפחדו כי לא יעשה להם כל רע, שכן אין זה מתפקידו להעניש, ה' הוא המחליט את מי ראוי להעניש.

כדי שלא יצטערו כלל הוסיף ואמר להם יוסף:

“...אלקים חשבה לטובה”

למען עשה ביום הזה להחית עם רב” (פסוק כ)

מה נפלאה היתה אמונתו של יוסף בה'. הוא אמר לאחיו שאיננו כועס עליהם, מפני שבסופו של דבר

המעשה שעשו נהפך לטובה, שהרי בגלל המכירה הוא נתמנה להיות מושל מצרים והחיה את המצרים, ובעקבות זאת כל משפחתו.

”ועתה אל תיראו אנכי אכלכל”

אתכם ואת טפכם” (פסוק כא)

📖 **”אכלכל”** - אתן אכל ומזון.

יוסף הוסיף ואמר לאחיו, שלא רק שלא יעשה להם כל רע, אלא אדרבה יוסיף להם טובה.

הוא הבטיח לדאוג להם ולילדיהם הקטנים לכל צרכיהם, כשם שדאג להם בחיי אביהם.

”וינחם אותם וידבר על לבם”

יוסף עשה כל מאמץ כדי להרגיע את אחיו ולשכנע אותם שהוא אוהב אותם ויגמל עמם רק טובה. הוא נתן להם הרגשה טובה, ואמר שלא רק הוא עוזר להם, אלא גם הם עוזרים לו מאוד בכך שבאו למצרים.

בזכותם הוא לא לבד, אלא עם כל משפחת בית אביו, וגם המצרים מכבדים אותו יותר ולא חושבים שהוא ממשפחה פחותה של עבדים.

מה נפלאה צדקתו של יוסף ומה נפלא טוב לבו.

"וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים" (פסוק כג)

מיהם "בני שלשים" ?

בני השלשים הם הנכדים של אפרים. יוסף זכה להאריך ימים ולראות את הבנים של דור שלישי.

"גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברפי יוסף"

📖 "ילדו על ברפי" - גדלו אצלו.

יוסף גדל בין ברפיו את ניניו - בני מכיר ולמד אותם יראת ה' ומעשים טובים.

הוא ידע שתעבר על בית יעקב תקופה קשה במצרים, ולכן לפני מותו חזר על דברי יעקב כדי לחזק את אחיו ואת בניהם ואמר:

"וְאֵלֶּקִים פָּקֹד וּפְקֹד אֶתְכֶם

וְהֵעֵלָה אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת

אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע

לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב" (פסוק כד)

📖 "פק ד יפק ד" - יזכר.

דְּבָרָיו אֱלוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיוּ סִמְנֵי בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל גּוֹאֵל
שְׂיָבוֹא וַיֹּאמֶר אֶת הַמְּלִים "פֶּקֶד יִפְקֹד", סִמְנֵי הוּא
שֶׁזֶהוּ הַגּוֹאֵל הָאֲמִתִּי.

הוא אף השביע את אחיו ואמר:

"פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹקִים אֶתְכֶם

וְהֶעֱלֶתֶם אֶת עַצְמוֹתַי מִזֶּה" (פְּסוּק כח)

יוֹסֵף אָהֵב אֶת הָאָרֶץ כִּפִּי שִׁיעֶקֶב אֲבִינוֹ אָהֵב אֶת הָאָרֶץ,
לְכֵן הִשְׁבִּיעַ אֶת אָחָיו שֶׁשְׂיִזְכְּרֵם ה' וַיִּגְאֹלם מִמִּצְרַיִם
יַעֲלוּ אֶת עַצְמוֹתָיו עִמָּהֶם.

כִּיצַד יָכֻלוּ אָחָיו לְהַעֲלוֹת אֶת עַצְמוֹתָיו, הֲרֵי גַם הֵם
נִפְטְרוּ לִפְנֵי הַיְצִיָּאָה מִמִּצְרַיִם?

יוֹסֵף הִשְׁבִּיעַ אֶת אָחָיו שִׁשְׂבִּיעוּ אֶת בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם
לְהַעֲלוֹתוֹ לְאָרֶץ.

"וַיָּמָת יוֹסֵף בֵּן מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים

וַיַּחְנֹטוּ אֹתוֹ וַיִּישָׂם בְּאֲרוֹן בְּמִצְרַיִם" (פְּסוּק כו)

אֲבָל גְּדוֹל הָיָה לְמִשְׁפַּחַת יַעֲקֹב כְּשִׂיּוֹסֵף נִפְטָר.

אָבד מן העולם האיש הצדיק שלא התנהג כמַצְרִים על
אף שְׁהִיָּה לְבָדוֹ, אֲדַרְבָּהּ הוּא קָרָא שׁוּב וְשׁוּב בְּשֵׁם ה'
בֵּין רְשָׁעֵי מַצְרַיִם וְאֶפִּילוֹ בְּבֵית פְּרָעָה.

אָבד מן העולם האיש הנבון והחכם שנהל את כל
מצרים בשנות השבע והרעב.

וְאָבד מן העולם האח האוהב שגמל לאֲחִיו רק טובה
וּכְלָפָלָם כָּל יְמֵי חַיָּיו.

באורי מלים

כְּרִיתִי - חֲפָרְתִּי

וַיְכַל - גָּמַר

פְּרָשִׁים - רוֹכְבֵי סוּסִים

וַיִּגְוַע - נִפְטָר

לְנַחֵם, לְדַבֵּר עַל לֵב - לְהַרְגִיעַ

לוֹ - אוֹלִי

בְּנֵי שְׁלֹשִׁים - נִינִים

יִשְׁטַמְנוּ - יִשְׁנֵא אוֹתָנוּ

יִפְקֹד - יִזְכֹּר

גְּמַלְנוּ - עָשִׂינוּ

אָטַד - שִׁיחַ קוֹצֵנִי

שָׂא נָא - סָלַח

פָּשַׁע - חָטָא

מקורות לפרק נ

פסוק א: נפילת יוסף וכל אחיו על פני אביהם - רד"ק: "ויפל יוסף - וכן אחיו, אלא שהוא החל לפי גדולתו וכבודו".

פסוק ב: מעשה החניטה ותפקידו - רד"ק: "הוא שחונטים את המת בסמים ידועים כדי שלא יסריח".

יוסף כיבד את יעקב ונהג בו כפי שנוהגים עם גדולי המלכות - אור החיים: "עשה כן יוסף משום כבוד אביו כי כן משפט הנכבדים ומכל שכן גדולי המלכות".

פסוק ג: המצרים בכו על יעקב לכבודו של יוסף - רד"ק: "וכל אותן הימים בכו אותו המצרים לכבוד יוסף".

הבכי על יעקב מתוך הערצתו - רש"י: "לפי שבאה להם (למצרים) ברכה לרגלו (בגללו), שכלה הרעב והיו מי הנילוס מתברכין".

פסוק ד: הזכרת שבועת יוסף לאביו - חזקוני: "דברו נא באזני פרעה - בשביל שהוא היה המוציא והמביא, כדכתיב: 'בלעדוך לא ירים איש את ידו...' / חשב שיקשה בעיני פרעה איך יעזוב הוא את הארץ".

פסוק ז: הערכת זקני מצרים את חכמתו של יעקב - ספורנו: "להיות נחשב חכם בעיני חכמי הדור".

פסוק ט: העלאת רכב ופרשים בלוויית יעקב - א. לצורך שמירה - רבנו בחיי: "כדי להשמר בדרך". ב. לכבודו של יעקב - רבנו בחיי - "...הרכב והפרשים שעלו עמו דרך כבוד...".

אהבת ה' ליעקב - צרור המור: "להורות על מעלת יעקב... לקיים 'ויום המות מיום הולדו'... להורות על כבוד אלקי ישראל שעלה עמהם".

פסוק י': תליית כל כתרי המלכים על ארון יעקב - רש"י בשם חז"ל.

מספד גדול - שהשתתפו בו אנשים רבים - בכור שור: "נראה שלשם באו (אנשים רבים)... וכל רעיו (של יעקב) ושכניו ומיודעיו ובני בריתו שבארץ כנען, והחילו לבכותו גם הם עמהם".

פסוק יא': יושבי הארץ התפלאו כשראו את האבל הגדול - אברבנאל: "ויושבי הארץ ההמה ראו כן תמהו, וחשבו שהיו מביאים שם את מלך מצרים מת, כי לא שיערו שיעשו הספד כמוהו כי אם (אלא) על המלך".

פסוקים טז-יז: בני יעקב שינו מן האמת מפני השלום - רש"י: "אביך צוה - שינו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב כך, שלא נחשד יוסף בעיניו".

בראשית רבה (ק, ח): "גדול השלום, שאף השבטים דיברו דברים בדויים (הוציאו מלבם דברים לא נכונים) בשביל להטיל שלום בין יוסף לשבטים... (שהרי) לא מצינו שצוה".

בכיו של יוסף - א. בגלל החשד שחשדו בו אחיו - בראשית רבה (ק, א): "אמר: כך אחי חשדו אותי (העלו בדעתם שאעשה עמם רעה)?" וכדברי הנצי"ב: "נבהל יוסף ונתבייש מזה החשד (שלא עלה בדעתו), על כן תיכף ומיד בדברם אליו החל לבכות". **ב. יוסף ריחם על אחיו שהצטערו - אברבנאל:** "כי נכמרו רחמיו עליהם".

פסוק יט: יוסף איננו מעניש במקום ה' - בכור שור: "התחת אלקים אני - שאוכל להרע לכם".

פסוק כ: נחמת יוסף לאחיו - בכור שור: "ועוד, שאין עלי דין (הקפדה וכעס) עליהם, כי רעתכם נהפכה לטובה".

יוסף מרגיע את אחיו - רש"י: "וידבר על לבם - דברים המתיישבים על הלב - עד שלא ירדתם לכאן, היו מרננים עלי שאני עבד, ועל ידיכם נודע שאני בן חורין".

פסוק כג: "יולדו" - גדלו - רש"י: "על ברכי יוסף - כתר גומו: גדלן בין ברכיו".

יוסף לימד את בני מכיר יראת ה' - רבנו בחיי: "להורות כי יוסף הצדיק גידל בביתו צדיקים".

פסוק כד: המילים "פקד יפקד" - סימן לגואל אמת - שמות רבה (ה), (ג): "כך היה מסורת בידם מימות אברהם ויצחק. ויעקב מסר ליוסף ויוסף מסר לאחיו, ואשר בן יעקב מסר את הסוד לשרח בתו, ועדיין היתה היא קיימת, וכך אמר להם: כל גואל שיבא ויאמר להם 'פקד פקדתי אתכם' הוא גואל של אמת...".

סבּוּם לַפְּרָשׁוֹת וַיִּגַּשׁ - וַיַּחֲוֶי

בַּפְּרָשׁת וַיִּגַּשׁ אָנּוּ מִמְּשִׁיכִים לְהַפְגִּישׁ עִם בְּנֵי יַעֲקֹב, אַבּוֹת הַשְּׁבֵטִים. שְׁנֵי מְאָרְעוֹת גְּדוֹלִים בַּפְּרָשָׁה: הַתְּגִלוֹת יוֹסֵף לְאָחָיו לְאַחַר יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה וּפְגִישַׁת יַעֲקֹב עִם יוֹסֵף לְאַחַר הַשָּׁנִים הָרַבּוֹת.

יְהוּדָה גִּילָה מְסִירוֹת וְאַחֲרֵיכֵן רַבָּה לְמַעַן אָחָיו בְּנֵימִין, וּבְכַךְ הִרְאָה כִּי שָׁב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה מִחַטָּאוֹ.

יוֹסֵף שָׂמַח לִרְאוֹת שְׁהָאֲחִים שָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה וְהִתְנַדַּע אֲלֵיהֶם. יוֹסֵף הִתְנַהֵג לְאָחָיו בְּצַדִּיקוֹת מִפְּלֵאָה, הוּא סָלַח לָהֶם בְּכָל לְבוֹ עַל הַמְּכִירָה וְדִבֵּר אִתָּם בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה חִזְרָה אֲהַבַת הָאֲחִים בֵּין יוֹסֵף לְאָחָיו.

יוֹסֵף כִּבֵּד אֶת אָבִיו בְּאֶפְסֹן מִיָּחָד, מִיָּד לְאַחַר שֶׁהִתְנַדַּע אֶל אָחָיו שָׂאל בְּשִׁלוּמוֹ, וְכֹאֲשֶׁר שָׁמַע שְׁאָבִיו בָּא אֵלָיו, אָסַר אֶת מְרַכְבָּתוֹ בְּעַצְמוֹ וְהִזְדַּרְז לְבוֹא אֵלָיו.

כְּשֶׁשָּׁמַע יַעֲקֹב אֶת הַבְּשׂוּרָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבָּנּוּ אָהוּבוֹ עוֹדְנּוּ בַחַיִּים שָׂמַח שְׂמִיחָה רַבָּה. הִצְעֵר הָרַב שֶׁהָיָה לוֹ נִפְסֵק וְרוּחַ הַקֶּדֶשׁ חִזְרָה אֵלָיו לְאַחַר שָׁנִים רַבּוֹת.

בשעה זו נראה אליו ה' והבטיח לו שירבה את זרעו בארץ מצרים, ישמר עליו ויעלה אותו משם אל הארץ הטובה.

הפגישה בין יעקב אבינו ליוסף לאחר שנים רבות של אכל ובכי הייתה מרגשת ביותר.

השנים האחרונות של יעקב במצרים היו שנים של נחת. יוסף הושיב את אביו ואת אחיו בארץ גשן, שם ישב יעקב ועסק בתורה בישיבה שהקים יהודה, יעקב זכה לראות הכבוד הגדול שנתן ליוסף בהיותו מושל על כל ארץ מצרים, וכן זכה לראות את שני בני יוסף, מנשה ואפרים, גדלים ומתחנכים בדרך ובדרך אבותיו.

השמחה הגדולה ביותר הייתה ליעקב לפני מותו כאשר ראה את כל שנים עשר בניו עומדים סביב מטתו באהבה ואחנה, כלם יראי ה'. באותה שעה שרתה עליו ריח הקדש וברך את כל בניו באהבה, בשמחה רבה ובכוננה גדולה.

יעקב נתן לכל אחד מבניו את הברכות הטובות ביותר והמתאימות ביותר לו, ברכות לו ולזרעו לכל הדורות עד אחרית הימים.

כַּאֲשֶׁר נִפְטָר יַעֲקֹב הָיָה אֲבֵל גָּדוֹל לְכָל בֵּית יַעֲקֹב וְיֵאָף לְכָל
מִצְרַיִם כְּלָהּ. בְּנֵי יַעֲקֹב עָשׂוּ לְאֲבֵיהֶם כְּבוֹד גָּדוֹל וְסִפְדּוּ לוֹ
מִסֵּפֶד גָּדוֹל.

הַלְוִיתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְאֶרֶץ כְּנָעַן הִיָּתְהָ אַחַת הַלְוִיֹּת הַגְּדוֹלוֹת
שֶׁהָיוּ וְיֵאָף מִצְרַיִם רַבִּים וּמִלְכֵי אֶרֶץ כְּנָעַן בָּאוּ לְלוֹוֹתוֹ
וּלְכַבְּדוֹ.

גַּם אַחֲרֵי מוֹת יַעֲקֹב הִתְנַהֵג יוֹסֵף בְּאַהֲבָה מִפְּלֶאָה אֶל אַחֲיוֹ
וְיֵאָף דָּאָג לָהֶם לְכָל צָרְכֵיהֶם עַד יוֹם מוֹתוֹ.